

Verdeelinstallatie voor het stockeren van houtsnippers en een gedeeltelijk behouden transportband van het voormalig bedrijf UNAL, heden terrein van NV Van Israel te Geraardsbergen. Zie verder blz. 29 onder Geraardsbergen, Foto: SIWE vzw

Secretariaat: SIWE vzw - Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo. Tel.: 016.584342
e-mail: info@siwe.be Website: www.siwe.be Verschijnt tweemaandelijks.
Verantwoordelijke uitgever: Patrick Viaene – Land van Waaslaan 156 – 9040 Gent.
Redactie: P. Viaene, m.m.v.: K. De Windt, R. Engels en K. Haustraete
Eindredactie: het SIWE-team / Vormgeving: Alex Baerts / Druk: Theo Veugelen, Lubbeek
Afgiftekantoor: 3360 Bierbeek – erkenningsnr.: P209286 – PB nummer: BC1608

VOORWOORD

Op 28 oktober 2011 kwam volgend heuglijk bericht in onze mailbox: “ETWIE vzw (Expertisecentrum Technisch, Wetenschappelijk en Industrieel Erfgoed) is erkend door het Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap”. Dit is goed nieuws. De vereniging ETWIE zal genieten van een jaarlijkse ondersteuning van 190.000 euro. Dat opent meteen perspectieven voor de sector naar de toekomst, zoveel is zeker. We vatten nog eens kort de complexe voorgeschiedenis van deze erkenning samen.

SIWE was aanvankelijk, net als het MIAT en het MOT geïnteresseerd om zélf de rol van zo’n landelijk expertisecentrum voor de IWE sector op te nemen en om een eigen erkenningsdossier en beleidsplan in te dienen bij de overheid. Dezelfde intentie was er bij het MIAT, en reeds in 2009 was er over dit alles tussen MIAT en SIWE regelmatig informeel en ook formeel overleg. Er werd gesproken over de gevolgen van het gloednieuwe Decreet op het Cultureel Erfgoed voor beide instellingen. Wat later bleek dat ook het MOT een eigen erkenningsdossier (voor de periode 2012-2016) wou indienen in het licht van een erkenning als ‘landelijk expertisecentrum’, in het bijzonder voor het technisch, pre-industrieel erfgoed. Dat dossier, ingediend door het MOT werd –zo bleek na verloop van tijd- door de overheid niet te zijn ingewilligd.

SIWE, MIAT en MOT kregen intussen reeds het advies om zich samen te beraden, wat ook gebeurde, namelijk onder de ‘regie’ en leiding van FARO (Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed). In de loop van najaar 2009 en 2010 werden de mogelijkheden afgetast en een gezamenlijk traject uitgewerkt, wat al snel leidde tot het besluit om, in het licht van een succesvolle erkenning van een Landelijk Expertisecentrum voor onze sector, een nieuwe vereniging (een nieuwe vzw) op te richten. Dit werd dus finaal ETWIE vzw. Meteen werd ook duidelijk dat, om met meer overtuigingskracht naar buiten te kunnen treden, het werkwerk best zo breed mogelijk diende te worden voorgesteld. IWE werd dus verbreed tot “TWIE”, tot zeg maar het “technologisch – technisch – pre-industrieel - industrieel – wetenschappelijk erfgoed”....

SIWE participeerde met een aantal bestuurders (Patrick Viaene, Karel Haustraete en Robin Engels) en personeelsleden (aanvankelijk Bruno De Corte, opgevolgd door Lore Boogaerts) aan het hele traject en in het bijzonder de voorzitter van SIWE leverde essentiële informatie, al dan niet eerder gepubliceerde visieteksten en tal van suggesties, die verwerkt werden in het (begin 2011) ingediende ETWIE-beleidsplan / erkenningsdossier. Hiermee, door

het niet zelf indienen van een eigen nieuw beleidsplan 2012-2016, tekende SIWE wel voor het intussen bekende scenario, dat we nu meemaken. Het betreft concreet, gezien het niet de bedoeling is dat een deel van de ETWIE-middelen naar SIWE of andere organisaties vloeit, het “uitdoven” van het Decreet op de Volkscultuur en meteen ook het einde (op 31 december 2011, een relatief bescheiden saldo buiten beschouwing gelaten) van de eraan gelinkte structurele ondersteuning door de Vlaamse overheid voor SIWE. Dat dit grote gevolgen heeft voor de toekomst van SIWE is evident.

We wensen ETWIE vzw en haar werking (waarover op het ogenblik van de redactie van deze Nieuwsbrief nog niet veel concrete informatie is) een mooie start en veel succes toe! En ongetwijfeld zullen de wegen van ETWIE en deze van SIWE (en van veel andere actoren in ons werkveld) elkaar blijven kruisen komende tijd.

Intussen werkte SIWE, uiteraard rekening houdend met de nieuwe situatie, een bescheiden, realistisch maar haalbaar actieplan uit voor 2012, in de hoop dat dit plan met de overdracht van een bescheiden restdeel van middelen (restbudget 2011) zal kunnen / mogen uitgevoerd worden.

Aan een planning op lange termijn voor SIWE wil de vereniging zich in de huidige omstandigheden niet wagen. Die planning zal ongetwijfeld ook afhangen van gegevens buiten SIWE, o.m. van hoe ETWIE zich zal inhoudelijk en qua concrete werking zal profileren. Wat de toekomst ook zal zijn, de bijdrage van SIWE aan het IWE (of moeten we nu zeggen het “TWIE”-werkveld), geleverd tijdens de bijna 16 jaar SIWE-werking, heeft onmiskenbaar zijn stempel gedrukt. Zonder SIWE, vanaf 1995/1996 geleidelijk uitgegroeid tot IWE netwerker, kort na 2000 erkend en structureel ondersteund binnen het Decreet “Volkscultuur”, had de situatie er vandaag zeker heel anders uitgezien. In 1995/1996 was het IWE werkveld als zodanig in Vlaanderen onbestaande: er was IE (de interessepool industrieel erfgoed) en WE (wetenschappelijk erfgoed), opererend los van elkaar. Er was weinig cohesie, weinig of geen samenwerking tussen deelactoren, geen regelmatig versijnd sectorieel tijdschrift over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen, uiteraard ook nog geen digitale IWE-netwerking... een soort van woestijn met hier en daar een boom, mede door SIWE omgevormd tot een netwerk van vruchtbare oasen, als wegbereider naar de huidige situatie, waarin voor ETWIE een trekkersrol is weggelegd.

Over de vele SIWE-studiedagen, rondetafels, studiereizen en –uitstappen, publicaties, tentoonstellingen, vormingscursussen, reddingsacties van roerend

en onroerend erfgoed en andere activiteiten wordt in de loop van 2012 een publicatie, een speciale editie van SIWE-Magazine, voorzien. Het wordt zoals steeds niet alleen een “nostalgische terugblik” maar ook een blik vooruit met ander bijdragen over de actualiteit van het werkveld!

De financiële beperkingen en het terugvallen op enkel vrijwilligerswerk betekenen wellicht wel het einde van SIWE-Magazine in zijn huidige vorm (als enkel of dubbel nummer met 50 à 100 pagina's), driemaal per jaar verschijnend... Om dezelfde redenen is SIWE genoodzaakt om vanaf nu de SIWE-Nieuwsbrief niet langer in geprinte of gedrukte vorm uit te geven, maar enkel (zoals al ongeveer een kleine tien jaar lang gebeurt) digitaal... Indien u deze Nieuwsbrief enkel “in papier” ontvangt vragen wij u dan ook om ons onverwijld uw e-mail adres mede te delen. U kan de komende afleveringen ook altijd lezen en raadplegen via www.siwe.be

Wat zeker is: vandaag is uw morele en financiële steun en uw SIWE-lidmaatschap (of de hernieuwing ervan) meer dan ooit van belang voor de toekomstige armslag en de werking van onze vereniging.

Rekenend op uw effectieve steun (alles over uw lidmaatschap op de laatste pagina's van deze Nieuwsbrief), wens ik u in naam van SIWE veel leesgenot toe alsook een vreugdevol en voorspoedig 2012 !

**In naam van de SIWE Raad van Bestuur,
Patrick VIAENE, voorzitter SIWE vzw**

VERSLAG VAN EEN AANTAL RECENTE SIWE-ACTIVITEITEN

Dinsdag 27 september 2011: SIWE-DEELNAME AAN DE 'EUROPEAN TOURISM DAY' (EUROPESE COMMISSIE) MET THEMA "INDUSTRIEEL ERFGOED EN TOERISME"

In het mooie decor van het Albert Hall – theater (Eudore Pirmezlaan 9, Brussel) ging op 27 september de "Dag van het Europees Toerisme" (n.a.v. de "World Tourism Day") door, georganiseerd door de Europese Commissie ("Enterprise and Industry"). Als SIWE-voorzitter werd ik aangetrokken door het dagthema "Industrieel Erfgoed en Toerisme".

De hoge verwachtingen werden echter slechts ten dele ingelost. Er waren namelijk te veel sprekers die "het warm water probeerden opnieuw uit te vinden", ofwel door zeer algemene inleidingen te geven, of door te pogen om het industrieel erfgoed te definiëren, ofwel door klassieke, soms voorbijgestreefde strategieën aan te brengen "om het industrieel erfgoed te behouden en toeristisch te ontsluiten". Zelden werd het toerisme zelf voorgesteld als economische motor en als sociale hefboom, als middel om dit erfgoed te behouden, om het daarna (eenmaal niet meer bedreigd met vernietiging en/of eenmaal beschermd) het te restaureren of het op andere wijzen duurzaam te herwaarderen.

Dit laatste was de teneur van één van mijn tussenkomsten bij één der (korte maar interessante) plenaire debatten. Ook het 'navelstaren' op het Europees toerisme als "*number one in the world*" werd als storend ervaren in een klimaat van globalisering (in de positieve betekenis, dat mag ook wel eens) en van mondiale samenwerking, zoals bijvoorbeeld TICCIH (<http://www.mnactec.cat/ticcih/>) al dertig jaar lang verdedigt. Er liepen op deze dag –zoals te verwachten was– ook te veel toeristische managers en ambtenaren rond (vooral in de wandelgangen en daar waar gratis spijs en drank te rapen was) die nauwelijks met het thema betrokken waren of er echt een persoonlijke voeling mee hadden.

Toch was het een interessante dag, waarop ik met een hele reeks persoonlijkheden uit de sector erfgoedtoerisme kennis maakte of die ik daar opnieuw ontmoette. Op het einde van de dag brak (de zichtbaar vermoeide) dagvoorzitter **Pedro Ortun** (Europese Commissie) een lans voor meer partnership en netwerking in de sector. "Het beleid op Europees vlak en in de staten moet deze netwerking steunen en waar nodig begeleiden, aan processturing door, want "we moeten efficiënt zijn" en "we moeten uit onze fouten leren". **Toerisme, ook industrieel erfgoedtoerisme, is meer dan economie, het raakt het diepste in de mens en het brengt mensen samen. Toerisme is meer dan een kwestie**

van investeringen en geld, het dient als hefboom voor een betere wereld. Dit kan echter pas als het toerisme eerbied opbrengt voor de bewoners en het milieu waar ze opereert, als ze de plaatselijke basis op een duurzame wijze betreft als actoren van toeristische projecten en nieuwe ontwikkelingen".

Een mooiere congresconclusie heb ik zelden gehoord. Daarop dankte Ortun op emotionele wijze zijn medewerkers.

Tot slot nog even een paar concrete programma's en aandachtspunten, die aan bod kwamen. Een volledig overzicht geven van al deze topics is onbegonnen werk. Wij selecteren hierna een aantal belangrijke topics uit, met digitale referenties:

- Het internationaal documentatiecentrum over industrieel erfgoedtoerisme, in 2008 opgericht in de Guido-erfgoedmijn te Zabrze (Polen). Zie www.ih tourism.pl/index.php?lang=en
- De acties van de Raad van Europa, zie: www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/heritage/default_en.asp?expandable=2
- Het MNACTEC netwerk in Catalonië met als uitvalsbasis het industrieel netwerkmuseum te Terrassa: <http://www.mnactec.cat/index.php>
- De acties van ICOMOS (o.m. bemiddeling in het kader van nominaties voor de World Heritage List UNESCO): <http://www.icomos.org/>
- De Europese Route voor Industrieel Erfgoed (ERIH): <http://www.erih.net/> en de Holland Route www.hollandroute.nl
- De Silezische route voor Industriële Cultuur : <http://www.zabytkotechniki.pl>
- European Destination of Excellence (EDEN) met 22 (zeer ongelijke) erfgoedsites die toeristische ontsloten werden. Zie: <http://ec.europa.eu/eden>
- Network of European Regions for a Sustainable and Competitive Tourism (NECSTouR): www.necstour.eu
- European Federation of Museums and Tourist Railways (FEDECRAIL): <http://www.fedecrail.org>
- Venti di cultura ("culturele winden", bedoeld wordt 'langsheen de kusten van de Middellandse Zee'): www.ventidicultura.it / www.cattedralidelmare.it

Veel van deze projecten en netwerken overlappen elkaar gedeeltelijk en het woord "sustainable" (duurzaam), te pas en te onpas gebruikt, is erg trendy en soms met een grote 'korrel zout' te nemen, zo bleek (eens te meer) tijdens deze prestigieuze studiedag. P.V.

Vrijdag 21 oktober 2011: GESCHIEDENIS EN ERFGOED VAN DE HAVEN VAN BRUSSEL

Deze key-lecture, die namens SIWE door de auteur ervan, SIWE-voorzitter Patrick Viaene, ging gebracht worden op de studiedag van ICOMOS Vlaanderen-Brussel van 21 oktober, werd niet gegeven. De reden hiervan is dat deze manifestatie helaas werd afgelast door ICOMOS-Vlaanderen-Brussel, naar verluidt (we citeren uit een mail van de organisatoren) “wegens te weinig inschrijvingen”. De hoge deelnemersbijdrage van 50 euro (30 euro voor SIWE- en ICOMOS-leden) zal er zeker voor iets tussen zitten, menen wij. Reeds eerder dit jaar werd de studiedag –nota bene- ook al eens afgelast door dezelfde organisator. Maar geen nood: intussen werd de essentie van de voordrachttekst (versie voorjaar 2011) door SIWE gepubliceerd in SIWE-Magazine 51/52. SIWE houdt de (intussen geactualiseerde) voordracht in petto voor een andere gelegenheid of voor verenigingen die om een voordracht over verleden en heden van de haven van Brussel en het Brusselse havenerfgoed vragen. (P.V.)

Dinsdag 8 november: SIWE-DEELNAME AAN STUDIEDAG VAN ERFGOEDPLUS

Diverse effectieve leden (Kristien Stals, André Montald) en een delegatie van het SIWE-bestuur namen op 8 november jl. deel aan de “Eerste Contactdag” van ErfgoedPlus (www.erfgoedplus.be) in het Gallo-Romeins Museum te Tongeren. Het thema van de studiedag was “Erfgoed - databanken”. SIWE levert overigens reeds verschillende jaren actief medewerking aan de registratie van het erfgoed (in het bijzonder industrieel erfgoed), gecoördineerd door ErfgoedPlus.

Zondag 13 november 2011: DAGUITSTAP “ERFGOED VAN NIJVERHEID EN TECHNIEK IN HET WESTELIJKE KUSTGEBIED”

Een twintigtal deelnemers, SIWE-leden en sympathisanten, maakten deze zonnige studiedag mee. Tijdens de indrukwekkende **voormiddagwandeling** werd onder een wolkenloze hemel door plaatselijke erfgoedgids Huguette Deck vooral gefocust op Sint-Idesbald (een deelgemeente van Koksijde). Samen met Koksijde en Oostduinkerke werd de roeping van Sint-Idesbald als toeristische trekpleister aan onze westkust duidelijk vanaf omstreeks 1880-1890. De eerste villa's en hotels werden opgericht in wat toen nog een uitgestrekt duinengebied was. Na de Eerste Wereldoorlog kwam het kusttoerisme en het verschijnsel van de zeeklassen en vakantiekolonies in een stroomversnelling. Bepaalde plaatsen

in voornoemde gemeenten kregen echte stedelijke allures. De wandeling verkende typische oude hotels, villa's (met soms typische broodovens in de tuin), vakantiekolonies, en andere collectieve voorzieningen van het traditionele kusttoerisme. De meeste gebouwen werden opgericht in plaatselijk vervaardigde baksteen, in kunststeen en gaandeweg ook in beton. Ook het oorlogsverleden van Koksijde kwam uitgebreid aan bod.

Uitleg Huguette Deck
bij een historische villa
Foto K.H.

Na een gezamenlijke lunchpauze in het gezellige interbellum-hotel **Alberteum-Sint Ide** (met op het gelijkvloers 'restaurant De Abdij') werden 's namiddags het **Museum van de Bakkerij, Brood, Banket en Ijsbereiding Walter Plaetinck** bezocht te Veurne (in de Zuidgasthuishoeve), inclusief “Gekneet als bakker” een tijdelijke tentoonstelling over familiale en industriële bakkerijbedrijven, gerealiseerd op basis van mondelinge getuigenissen. De vaste opstelling omvat de 'bakkerswinkel', de speculaaskelder, de suikerbakkerij, de wafelbakkerij, de chocoladekamer, de ijskamer, de banketkamer, de patakon-zaal en de grote schuur met o.m. de afdelingen productie van brood en broodproducten, historische broden, gebruik van gist, machinale deegkamer, diverse broodovens, enz.

Tenslotte werd het vernieuwde **Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke** bezocht, één der mooiste musea in zijn soort ter wereld. Vooral de afdelingen Ijslandvaart, haringrokerij en de collectie scheepsmodellen, alsook de tijdelijke tentoonstelling “Zeerotica” vielen zeer in de smaak bij de deelnemers.

Beide bezochte musea en hun werking, het ene uit de private sector, het andere als overheidsinitiatief werden toegelicht. Na afloop van alle bezoeken werd in de herberg “De Paardenvissers” (ingericht in een authentieke visserswoning) een nabespreking gehouden bij een gezellig “glas van de vriendschap”. (P.V.)

Typische visserswoning

Hotel Excelsior

Museum Paul Delvaux
 Interessant alternatief
 bij slecht weer
 Foto's A.B.

Woensdag 16 november: SIWE ALGEMENE VERGADERING

In het Cultureel Centrum De Romaanse Poort, Brusselsestraat 63 te Leuven vond op 16 november 2011 de najaars – Algemene Vergadering van SIWE plaats. De actuele situatie en toekomstperspectieven van SIWE (zie ook het voorwoord van deze Nieuwsbrief) werd uitvoerig toegelicht met voorstelling van het SIWE-Actieplan en bijhorende begroting 2012. Daarna werd, met de toestemming van de regisseur, een exclusieve verrassingsfilm in Leuvense première geprojecteerd, met name de korte versie (54 minuten) “**Serre-effecten**” van de Hoeilaartse cineast Oliver Vandersleyen. Deze film (de lange versie duurt anderhalf uur) over het ontstaan, bloei en neergang van de Brabantse druiventee onder glas (in serres, vandaar de titel van de film) werd unaniem gesmaakt door alle aanwezigen, die tijdens de projectie een glaasje druivensap aangeboden kregen. Nadien bood SIWE het glas van de vriendschap aan. Er werd in een brasserie nabij het Cultureel Centrum nog gezellig nagepraat tot in de late uurtjes.

Zaterdag 19 november 2011: SIWE-TENTOONSTELLING TIJDENS KVCV-STUDIEDAG TE GENT

SIWE presenteerde o.l.v. SIWE-bestuurder Karel Haustraete een exclusieve eendagstentoonstelling, o.m. met stukken uit eigen SIWE-collectie, tijdens de studiedag van de Koninklijke Vlaamse Chemie Vereniging - Sectie Historiek “**Opkomst van de instrumentale chemische analyse**”. Plaats van deze bijzondere en door vele geïnteresseerden bijgewoonde studiedag was het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (Universiteit Gent), Campus “De Sterre” (Krijgslaan 281, gebouw S 30). Alle voordrachten en presentaties, steeds goed voorzien van beeldmateriaal, waren van erg hoog niveau.

Tijdens het onthaal van de deelnemers en de broodjeslunch werd de in 1985 gemaakte filmdocumentaire “**Rijksontledingslaboratorium Antwerpen**” (waaraan SIWE-bestuurder K. Haustraete medewerking verleende) geprojecteerd. Elke deelnemer kreeg van SIWE een CD “**AWIE Antwerps Wetenschappelijk Erfgoed. 150 jaar verzamelen. Eindrapport**” en een tweede CD die naast een film over het ROLA (1985) ook een reportage bevat over het bezoek van Nederlandse fotografiestudenten aan Leuven met de nadruk op de industrieel-archeologische aspecten van de stad. (film te verkrijgen op het SIWE secretariaat).

Er was ook aanzienlijk veel belangstelling vanwege de 65 deelnemers voor de SIWE-eendagstentoonstelling. De expositie toonde objecten van SIWE, HistarUZ, de Universiteit Antwerpen en andere bruikleengevers, die SIWE langs

deze weg nogmaals wil danken voor hun medewerking. Gastcurator was SIWE-bestuurder Karel Haustraete, die tijdens de pauzemomenten toelichting gaf bij de oude instrumenten, gebruikt voor chemische analyse. SIWE dankt ook Prof.

Polarimeter De Puydt
blikvanger op de
tentoonstelling

Danny Segers, Dr. Kristel Wautier en de staf van het museum voor hun medewerking bij de opstelling. Ook dank aan de eigen SIWE-vrijwilligers, niet in het minst aan Alex Baerts, die zorgde voor het transport van de objecten.

SIWE is ook de uitgever van de studiedag-handelingen, die binnenkort verschijnen als een speciaal SIWE-Cahier. Meer informatie over deze publicatie volgt nog op www.siwe.be. (P.V.)

Zondag 20 november: OP STAP DOORHEEN DE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED VAN CHARLEROI

Een delegatie van SIWE nam deel aan een door **André Garny & Béatrice Lierneux** begeleide bustocht van 100 kilometer doorheen Charleroi. Het hele epos van ruim tweehonderd jaar industrialisatie en de sporen die ze naliet in het stadsbeeld en in museale collecties kwam aan bod. Het aantal initiatieven inzake industrieel en wetenschappelijk erfgoed in "het zwarte land" (le Pays Noir) is indrukwekkend: opmerkelijke herbestemmingen van leegstaande fabrieken als kantoren, nieuwe werkplaatsen en voor sociale en/of culturele netwerken (o.m. Rockerill in de staalfabriek La Providence, Centre de Ressources La Fonderie in de gieterij Thibaut, het vormingscentrum Les Cayats & 'Quelque chose à faire' in de vroegere koolmijn Monceau-Fontaines) en musea (Industriemuseum in 'le

Bois du Cazier', ULB-Centrum voor wetenschappen Parentville in de vroegere ondernemersvilla Solvay, enz.).

De negen uur durende bustocht (afgewisseld met een lunch in het tot sociaal restaurant herbestemd stationsgebouw Sart-Allet en met korte interieurbezoeken aan oude ondernemersvilla's en industriegebouwen) werd met veel animo en grote deskundigheid aangebracht door beide gidsen, die reeds veel erfgoed-studiedagen en andere events heden ingericht in Charleroi en die zich al jarenlang ontpoppen als de lokale engelsbewaarders van het industrieel erfgoed.

Ook de zone Aéroport (bij de luchthaven "Brussels-South", met nieuwe industriële (Caterpillar) en tertiaire bedrijven (zoals IGRETEC), neergestreken op uitgestrekte bedrijfsparken in de omgeving, werd bezocht.

Hier en daar formuleerde de SIWE-voorzitter kritische en vergelijkende reflecties aangaande gelijkenissen en verschillen inzake erfgoedbehoud – strategieën tussen Wallonië en Vlaanderen. Hij maakte een uitgebreide fotoreportage van de memorabele uitstap en voorziet in de toekomst een uitgebreid verslag van dit evenement. Tevens werd op het einde van de dag voorgesteld om het gezelschap uit Charleroi (en grote omgeving) tijdens het voorjaar 2012 rond te leiden doorheen Gent, een Vlaamse stad met (o.m.) belangrijke industriële roots, havenerfgoed en veel wetenschappelijk erfgoed. Wordt vervolgd.

Industriemuseum Le Bois du Cazier Foto AB

KOMENDE SIWE-ACTIVITEITEN

DE SIWE-OMGEVINGSANALYSE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED BLIJFT RAADPLEEGBAAR OP WWW.SIWE.BE (ter herinnering)

SIWE bouwde een uitgebreide database uit omtrent het werkveld van het industrieel en wetenschappelijk erfgoed in Vlaanderen en Brussel. In 2010 werd dit bestand grondig geactualiseerd. Uit de verzamelde gegevens en de ervaring met het werkveld werd een "SWOT-analyse" opgemaakt (die sterkten en zwakten, kansen en bedreigingen in de sector omschrijft) en op basis waarvan de noden en behoeften van de IWE-sector konden worden afgeleid. Op basis daarvan ondernam SIWE tal van gerichte acties. De depotproblematiek en het (gebrek aan) beleid omtrent het behoud, de instandhouding en de ontsluiting van dit erfgoed kwamen aan bod. Alle suggesties in dit verband blijven welkom.

Zie www.siwe.be/file/uitgave/Omgevingsanalyse.pdf.

SEMI-PERMANENTE SIWE-TENTOONSTELLING "HET ZUIDERPERSHUIS EN DE VIER ELEMENTEN" TE BEZOEKEN IN HET ZUIDERPERSHUIS, WAALSEKAAI 14, ANTWERPEN (ter herinnering)

Deze tentoonstelling kadert in het streven van de vzw Zuiderpershuis en het Wereldculturencentrum om het industrieel patrimonium van het Zuiderpershuis op permanente wijze onder de publieke aandacht te brengen. Reeds diverse groepen en talrijke individuele bezoekers vonden intussen de weg naar de SIWE-tentoonstelling over dit uniek industrieel monument.

Voor het bezoek aan deze tentoonstelling werden door het Zuiderpershuis vzw, SIWE (en andere actoren) diverse formules uitgewerkt. Beleg, indien je in groep komt, een afspraak op telefoon 03/242.81.11 (contactpersonen: Barbara Porteman en Francine Smeyers). Ook individueel bezoek blijft mogelijk tijdens de openingsuren van het ZPH-Café / Foyer. De tentoonstelling staat namelijk op semi-permanente manier opgesteld in de zaal boven het Café / Foyer. Toegang is gratis. Zie ook www.zuiderpershuis.be

"20 X GENIAAL", PEDAGOGISCHE SIWE-KOFFERTENTOONSTELLING OVER INGENIEURSERFGOED, GEREALISEERD I.S.M. MOOSS (ter herinnering)

20 X GENIAAL is een koffertentoonstelling, in opdracht van SIWE uitgewerkt en vormgegeven door Mooss vzw, een organisatie voor actieve kunst- en erfgoed-educatie (www.mooss.org). Jongeren kunnen met het didactisch spel en de educatieve tentoonstelling kennis maken met twintig belangrijke Belgische ingenieurs uit verschillende vakgebieden en met een aantal van hun concrete verwezenlijkingen.

Aldus kreeg en krijgt de (intussen bijna uitgeputte) SIWE-publicatie "*Ingenieurs en hun erfgoed*" (afgewerkt in december 2009) een bijzonder verlengstuk naar de jongeren, meer bepaald de derde graad ASO of TSO. Deze leeftijdsgroep kijkt (net als de ingenieurs) vooral naar de toekomst.

Boodschap van onze koffertentoonstelling is dat het heden en de invloed van actuele beslissingen op de toekomst best kunnen begrepen worden door enige kennis en begrip over voorbije ontwikkelingen en ontdekkingen. Het verleden van industrie en technologie kennen levert dus een meerwaarde en verrijking op. De uitvoering van de activiteiten, gekoppeld aan de tentoonstelling duren ongeveer 2 lesuren in beslag. **SIWE is verheugd dat deze koffertentoonstelling tijdens het laatste jaar bijna onafgebroken in gebruik was en blijft door diverse onderwijsinstellingen in Vlaanderen.** Lees meer over "20 X GENIAAL" op website www.siwe.be/uitgave.php?nr=2.

Vrijdag 16 december 2011: DERDE SIWE-STUDIENAMIDDAG "ACADEMISCH WETENSCHAPPELIJK ERFGOED"

Plaats: VUB, Vrije Universiteit Brussel, Campus Pleinlaan 2, Etterbeek-Brussel Lokaal D.1.08

Dit wordt de derde en (voorlopig) laatste SIWE-studienamiddag in de reeks "Academisch Wetenschappelijk Erfgoed". Na een eerste studiedag in 2008, die vooral gefocust was op de KULeuven en de Universiteit Antwerpen en een tweede aflevering eind 2009, vooral gefocust op UGent, zijn we deze keer te gast in de VUB, met dank aan Prof. Peter Scholliers en Dr. Frank Scheelings.

Naast het wetenschappelijk (en architecturaal) erfgoed van de VUB komt ook het wetenschappelijk en industrieel erfgoed van de ULB aan bod. Het programma met praktische aanvullingen vindt men op de SIWE-website www.siwe.be.

Deelnemen is gratis, maar **inschrijving (uiterlijk tegen 13 december) is verplicht**. Dit dient te gebeuren via info@siwe.be en paiviaene@hotmail.com met volgende gegevens:
Naam, functie (instelling), werk- en/of privéadres, email en telefoon (om praktische redenen en toesturing van het verslag van deze manifestatie).
 Welkom op deze studiedag!

Programma:

13u15 – 13u30: Verwelkoming sprekers en deelnemers

13u30 – 13u45: Patrick Viaene, voorzitter SIWE vzw

“Inleidende beschouwingen bij de studiedag: inhoud, doelstellingen en toekomstperspectieven”

13u45 -15u00: Frank Scheelings (VUB)

“Het project universitair wetenschappelijk erfgoed: de casus van de VUB”

14u10 – 14u35: Jo Braeken (Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Onroerend Erfgoed)

“Renaat Braem en de VUB: een verhaal van megastructuren, tempels en prefabs”

14u35 – 15u00: Nathalie Nyst (ULB)

“Le Réseau des Musées de l'ULB. Histoire, composantes, projets” (Het netwerk van de musea van de ULB: Geschiedenis, onderdelen, projecten)

15u00 – 15u15: Vragenronde en koffiepauze

15u15 – 15u40: Jean Richelle (ULB)

“Het ‘Centre de Culture Scientifique’ Campus Parentville te Charleroi”

15.40 – 16u10: Maurice Vanhaelen (ULB)

Introductie op bezoek ‘Museum van Geneeskrachtige Planten en Farmacie’

Wandeling naar de vlakbijgelegen ULB-Campus (‘Museum van Geneeskrachtige Planten en Farmacie’):

16u10 – 16u50: Museumbezoek o.l.v. M. Vanhaelen

16u50 – 17u30: Receptie in het museum, aangeboden door SIWE

VERDER VOORZIET SIWE IN 2012:

- SIWE-MANIFESTATIE OVER INDUSTRIE & WETENSCHAP IN DE FILM

Over industrie en wetenschappen, bedrijven en industrietakken werden in de loop van de laatste honderd jaar, vooral na 1970 talloze films gerealiseerd. Ze vormen een bron van onschatbare waarde voor de studie van het industrieel en wetenschappelijk erfgoed.

Meer informatie zal volgen op www.siwe.be en in volgende afleveringen van de SIWE-Nieuwsbrief, die in 2012 verder (wellicht nog enkel in digitale vorm) zal verschijnen.

- EEN MANIFESTATIE OVER HET ERFGOED VAN DE BRABANTSE DRUIVENSTREEK

In samenwerking met lokale partners in Vlaams-Brabant uit Hoeilaart en omgeving voorziet SIWE in 2012 ook een evenement omtrent geschiedenis en actualiteit van de druiventeelt onder glas. Ook over dat evenement verneemt u meer in komende afleveringen. Zie ook navolgende oproep.

O P R O E P:

S.O.S. SERRISTENWONINGEN TE HOEILAART STEUN BEWONERS IN HUN ACTIE VOOR HET BEHOUD VAN HET ERFGOED VAN DE DRUIVENTEELT (zie ook onder rubriek “Vlaams-Brabant”)

Problematisch is het sluipend verval (door gering -want relatief duur- onderhoud) van de Hoeilaartse serristenwoningen, de diverse onoordeelkundige “renovaties” aan de exterieurs en interieurs van diverse van deze karakteristieke woningen (vooral opgericht in de periode 1890-1940). Dit probleem is overigens niet beperkt tot Hoeilaart, maar geldt ook van de situatie in aanpalende gemeenten, waar de druiventeelt voortkwam en vandaag nog op beperkte schaal wordt voortgezet. Bijkomend probleem is dat deze woningen door de overheid niet zijn beschermd als monumenten. Rond deze behoudsproblematiek ijveren heden een aantal eigenaars-bewoners van (goed onderhouden) serristenwoningen.

Deze woningen in eclectische mengstijl, vaak met art-nouveau of art-deco invloeden, zijn in veel gevallen voorzien van kwetsbare houten erkers of loggia's, aangebouwde of achterliggende serres. Talrijke woningen beschikken over mooie interieurs, versierd met tegeltableaus of met emailtegels op de muren en zijn voorzien van opmerkelijke lambriseringen en mooie schouwen, waarvan de decoratie soms verwijst naar het landschap of naar druiventeelt zelf.

Zolang de woningen in handen blijven van serristen of oud-serristen is er meestal geen prangend probleem, maar eenmaal de huizen eigendom worden van nieuwe eigenaars (vooral van personen, afkomstig van buiten de druivenstreek) is de kans reëel dat deze waardevolle, niet-beschermde woningen (met hun vaak erg bescheiden technische uitrusting) verbouwd worden 'met de grove borstel'. Dit is erg jammer voor dit erfgoed in een streek die 'groot' en rijk werd door de druiventeelt onder glas. Ook de serres zelf die nog overgebleven zijn bevinden zich vaak in een slechte, bijna onherstelbare toestand. Gelukkig zijn er ook positieve uitzonderingen.

De documentaire film *“Serre Effecten”* (*“Effets de Serre”, “Greenhouse Effects”*), gerealiseerd door Olivier Vandersleyen (die zelf in een oude serristenwoning woont), illustreert de grote historische en erfgoedwaarde van de druiventeelt. Het is een eerste filmisch resultaat van een jarenlange zoektocht naar de geschiedenis en de huidige stand van zaken omtrent de druiventeelt in Hoeilaart en aanpalende gemeenten. De film, gecoördineerd door Olivier Vandersleyen, is een hommage aan de eerste druiventelers van Hoeilaart en Overijse en hun vele opvolgers, waarvan er heel wat in de film hun getuigenis afleggen. De kwaliteitsvolle druiventeelt zette in de 2de helft van de 19de eeuw en de 20ste eeuw Hoeilaart op de wereldkaart. Sedert de jaren 1960 bolt de druiventeelt om diverse redenen, die uitvoerig uitgelegd worden in de film, sterk achteruit...

SIWE ging een tijdje geleden in Hoeilaart praten met een aantal bewoners van serristenwoningen en gaf advies omtrent wat verder kan gebeuren in het licht van behoudsacties. Wie ook ideeën heeft omtrent de verdere behoudsacties, die in Hoeilaart zullen volgen, kan zich in verbinding stellen met de heer Olivier Vandersleyen, Waversesteenweg 108, Hoeilaart. Tel.: 02/657.30.68. E-mail: info@widescreen.be . (P.V.)

ERFGOEDNIEUWS UIT DE REGIO'S

B E L G I Ë (algemeen)

LANCERING DOCOMOMO BELGIUM

De reddingsactie i.v.m. het Sanatorium in Tombeek bracht een nieuwe vereniging (DOCOMOMO-Belgium) op gang. Lees hierover meer op www.interbellum.be en op www.docomomo.be (E-mail: info@docomomo.be) .

VLAANDEREN (algemeen)

PRISMA, VELD- EN TOEKOMSTANALYSE CULTUREEL ERFGOED IN VLAANDEREN

Op dinsdag 25 oktober 2011 presenteerde FARO, Vlaams Steunpunt voor Cultureel Erfgoed, in het Mechelse Erfgoed- en Congrescentrum Lamot de resultaten van het PRISMA-onderzoek. De centrale (dubbele) vraag van dit onderzoek was/is: waar staan we nu (in 2011) en waar willen we naartoe met het cultureel-erfgoedveld in de toekomst? Het verslag omtrent dit onderzoek werd intussen gepubliceerd onder de titel *“PRISMA, Analyses, visies, uitdagingen en kansen voor het cultureel erfgoed in Vlaanderen (2009-2011)”*. Brussel, (FARO) 2011.

Het werd uitgegeven als nummer 3 van jaargang 4 (2011) van *FARO, Tijdschrift over het Cultureel Erfgoed*. In 2012 zal FARO een eindrapport publiceren met een eindsynthese van de onderzoeksresultaten en met diverse aanbevelingen voor de beleidsmakers.

DECREET ONROEREND ERFGOED DOET VEEL STOF OPWAAIEN

De komst van het nieuwe “Decreet Onroerend Erfgoed” werd door de erfgoedsector en de politieke wereld aanvankelijk met veel lof onthaald. Toen de bevoegde minister (Geert Bourgeois) op 15 juni 2011 het voorontwerp van het decreet liet goedkeuren op de Ministerraad, kwam er –omdat er nog geen echte consensus was met de sector en de meerderheidspartijen- kritiek, o.m. van SARO (Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening). Eind september 2011

drong ook de SERV (Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen) nog aan op een serieuze “bijsturing”. De kritiek gaat onder meer over de selectiecriteria van de gebouwen waarvoor wel of niet een “archeologieattest” vereist is, financieringsaspecten, schadevergoeding als gevolg van bescherming, overregulering door te veel verbodsbepalingen, die volgens SARO “getuigen van wantrouwen tegenover de burger”. Mark Andries, kabinetschef bij minister Bourgeois, verklaarde hierop dat het decreet niet herschreven zal worden, maar “nog eens op de tafel komt van de regering”. Het decreet zou dan rond de jaarwisseling ingediend worden in het Vlaams Parlement. (Bron: berichtgeving in diverse kranten, o.m. De Morgen van 28/09/2011, p. 36).

BELEIDSBRIEF VAN MINISTER SCHAUVLIEGE DIGITAAL ONTSLOTEN

De Beleidsbrief 2011-2012 van Vlaams Cultuurminister Joke Schauvliege is te lezen op de website van het Vlaams Parlement: zie

docs.vlaamsparlement.be/docs/stukken/2011-2012/g1329-1.pdf

ERFGOEDDAG 2012: “HELDEN”

De Vlaamse Erfgoeddag 2012 vindt plaats op 22 april. Thema is “Helden”. Dit thema zal zonder twijfel vele musea en verenigingen inspireren voor het presenteren van aan dit thema gelinkte activiteiten.

Emblemen uit erfgoeddag.faronet.be

OMD 2012 OVER “MUZIEK, WOORD EN BEELD”

De 24de editie van Open Monumentendag Vlaanderen vindt plaats op zondag 9 september 2012. Thema is deze keer “Muziek, woord en beeld”, een breed en veelbelovend thema.

PROVINCIE ANTWERPEN

ANTWERPEN: MAAK KENNIS MET HET CENTRUM VOOR BEDRIJFSGESCHIEDENIS

SIWE bracht een bezoek aan het Centrum voor Bedrijfsgeschiedenis – SCOB (Studiecentrum Onderneming en Beurs), beheerd door Mevrouw Helma Houtman-De Smedt, professor aan de Universiteit Antwerpen, vroeger assistente van prof. Roland Baetens, één der grondleggers van de industriële archeologie in het Antwerpse. Zelf is prof. Houtman-De Smedt vooral begaan met financiële geschiedenis, in het bijzonder met geschiedenis van bankinstellingen. De nadruk bij SCOB, een interfacultair centrum (economie, geschiedenis), ligt op het bewaren en onderzoeken van bedrijfsarchieven, een zeer belangrijke bron voor de economische en industriële geschiedenis. Kerncollecties zijn o.m. het archief van de Beurs van Brussel, het archief Gilliot en het archief van de bekende koekjesfabrikant De Beukelaer. Probleem is dat door een gebrek aan personeel en middelen de collecties nog niet gedigitaliseerd zijn en dus slechts beperkt raadpleegbaar zijn. Een deel van de archieven rust in de gebouwen van de UA-Middelheimcampus.

Praktisch: Adres = Universiteit Antwerpen Prinsstraat 13, 2000 Antwerpen (Cauwenberg-gebouw). Bezoek enkel na afspraak.

E-mail: helmadesmedt@ua.ac.be / Tel.: 03/265.42.94.

BOOM: BAKSTEENCONGRES (2DE EDITIE) BRACHT NIEUWE INZICHTEN OVER REGIONALE SOCIALE GESCHIEDENIS VAN DE BAKSTEENNIJVERHEID

Weinig volk maar goede voordrachten, leerzame bezoeken en vruchtbare discussies. Zo kan men de 2de editie van het BAKSTEENCONGRES in “De Schorre” te Boom (21 en 22 oktober 2011) samenvatten. SIWE was aanwezig met een driekoppige delegatie. We onthouden vooral volgende verhelderende betogen: Paul DE NIEL “*Verhuringen van het werkvolk. Arbeidsvoorwaarden op Verstepens steen- en pannenbakkerijen in de 2de helft van de 19de eeuw*” (op basis van onderzoek van archieven, bewaard in EMABB e.a.). Jacqui THIRION “*Sociale aspecten bij de steenbakkerijen te Stekene en Kemzeke van de 17de tot de 20ste eeuw*”. Karin STADHOUDERS (NI.) “*Ambivalente beelden. Beeldvorming over vrouwen- en kinderarbeid in de*

steenbakkerij rond 1900" (synthese van gelijknamig boek, zie rubriek "Onder de leeslamp" in deze Nieuwsbrief); Harry VAN ROYEN "*Het overheidsop treden t.o.v. steenbakkerijen 1795-1923*". Gerd FRANSSEN "*Revolutie door evolutie. Personeelsbeleid bij Wienenberger nv*". Luc Peiren, "*Rode klei, het socialistisch syndicalisme in de sector van de Belgische steenbakkerij*." En zeker ook het verbluffende betoog, prachtig geïllustreerd, door Mario Baeck "*Zwoegen voor schoonheid: arbeid in de keramische vloer- en wandtegelfabriek Gilliot & Cie te Hemiksem 1897-1978*".

De laatste voordrachten kon ik wegens andere verplichtingen niet bijwonen, maar zeker is dat alle verhalen gebundeld zullen worden in een publicatie, uitgegeven door het Provinciebestuur Antwerpen met als eindredacteuren wellicht Sabine Denissen en Tony Oost, die het congres voortreffelijk organiseerden. Ook de bezoeken en rondleidingen waren boeiend, o.m. een unieke kennismaking o.l.v. Eddy Stuer van de werf van de New Belgica (zie aparte bijdrage hieronder). Zeker is: de afwezigen hadden ongelijk. (P.V.)

BOOM: WERF "NEW BELGICA": EEN FANTASTISCH PROJECT IN UITVOERING

Originele Belgica, bark stoomschip waarmee de Hasselaar Adrien de Gelache van 1897 tot 1901 de eerste Zuidpoolexpeditie uitvoerde.
Foto uit <http://wapedia.mobi/en>

In de scheepswerf "De Steenschuit", Noeveren 26, 2860 Boom, heden 20 jaar oud, bouwt men heden een kopij van het Belgisch Poolschip BELGICA. Schepen (houten, later geklonken ijzeren schepen) worden in Boom al geruime tijd gebouwd. Ze

waren nodig voor het baksteentransport over de Rupel naar o.m. Willebroek, Mechelen, Brussel en Antwerpen. Edward Vennekens (nu 85 jaar) en vooral zijn kleinzoon Stefaan zijn in de sector nog actief in Boom. Idem voor het bedrijfje Van Neygen. En dan is er 'De Steenschuit'...

De Steenschuit' is een sociaal tewerkstellingsproject. Werklozen bouwen er met de steun van de VBAD diverse schepen, niet alleen met oude technieken maar ook met nieuwe (laminaat) technieken en met polyester. Zo werd een schoener (tweemaster "De Rupel", heden ligplaats te Oostende) nagebouwd waarmee destijds bakstenen vervoerd werden tot (o.m.) de Verenigde Staten. Ook de

Gentse Barge (het origineel uit 1785 bestaat niet meer) waarmee destijds de Russische Tsaar en Peter de Grote vaarden, werd hier nagebouwd (ligplaats heden aan de Leie, naast het oud Gerechtshof, Koophandelplein te Gent).

De huidige werf "De Steenschuit" (www.steenschuit.be) is ideaal: dichtbij de Rupel, een hoge loods (speciaal op bepaalde punten verhoogd voor de bouw van de New Belgica, nl. door aanpassing van een aantal spanten), groot en langgerekt, met een helling op het einde. De New Belgica (www.newbelgica.org) wordt er nu gebouwd met (ecologisch verantwoorde) laminaatspanten (bijna geen afval), gevormd op een grote, metalen, aanpasbare 'spantenvloer'. Hedendaags materiaal wordt ingezet, o.m. een hypermoderne lintzaag. De oude Belgica, het schip dat Adrien De Gerlache gebruikte voor zijn legendarische Belgische Zuidpoolexpeditie (vertrek 1897 – terugkomst uit Antarctica in 1899), ligt heden in gezonken toestand (als wrak) voor de Noorse kust (zie een recente bijdrage in M&L). Het schip werd/wordt bestudeerd door het "Belgica Genootschap" (www.belgica-genootschap.be). De oude deels vergane Belgica krijgt er dus binnen afzienbare tijd een moderne tweelingbroer bij. Wordt vervolgd!

DEURNE: "ESTHETIQUE MODERNE" IN ZILVERMUSEUM

"Esthétique Moderne" is de titel van een zeer mooie expositie in het Zilvermuseum Sterckshof. Ze loopt tot 9 april 2012. De tentoonstelling (met zeer verzorgde, gelijknamige catalogus) presenteert Belgisch zilverdesign van internationaal topniveau uit eigen collectie uit de periode 1885-1945. Naast stukken in zilver zijn er unieke affiches te zien, verkoopscatalogi, foto's en ontwerptekeningen. Een aanrader. Praktische informatie: www.zilvermuseum.be.

NIEL: ERFGOEDARCHIEF "DE LEUZZE"

Het Niels Erfgoedarchief (NEA) verzamelt en bewaart Niels erfgoed voor de toekomst en is een gemeentelijk archief. Adres: Openbare bibliotheek, Antwerpsestraat 24, 2845 Niel (2de verd.) Open: elke 1ste zaterdag van de maand 10 tot 12.30 uur of na afspraak met Sandy Van de Velde, tel.: 03/451.11.30.

WILLEBROEK: HARMONIUM ART MUSEUM

Weinig bekend maar hoogst interessant: deze unieke privécollectie (van Ben Roemendaal) van meer dan 60 speelklare (gerestaureerde) harmoniums uit de periode 1850-1930, opgesteld in de (voormalige) kerk Onze-Lieve-Vrouw Onbevlekt Ontvangen, Volksstraat 55, 2830 Klein-Willebroek. Tel.: 03/887.61.97. www.harmoniummuseum.centerall.com E-mail: harmonium.art@skynet.be.

PROVINCIE LIMBURG

BERINGEN: RESTAURATIE KOELTORENS VAN DE KOOLMIJN

Vlaams minister van Onroerend Erfgoed Geert Bourgeois (NVA) maakt 1,47 miljoen euro vrij voor de restauratie van de vier koeltorens op de voormalige steenkoolmijnsite in Beringen. Het gaat om vier torens van verschillend type die naast elkaar bewaard worden, een uniek gegeven. Bourgeois kondigt de subsidiëring onlangs aan in een persbericht.

De betonnen torens werden destijds gebruikt om het water van de elektriciteitscentrale af te koelen, vooraleer het opnieuw te gebruiken. Ze zijn gebouwd in respectievelijk 1923, 1926, 1942 en 1952. Sinds 1993 staan ze op de lijst van beschermde monumenten.

"Het feit dat deze torens van verschillend type naast elkaar bewaard zijn gebleven op één site is uniek. Het zijn dan ook de enige beschermde koeltorens in Vlaanderen", legt minister Bourgeois uit. "Dit restauratieproject beoogt het conserveren van de koeltorens, afhankelijk van hun type en bouwfysische toestand."

De restauratie van de koeltorens past in een meerjarige protocolovereenkomst tussen de vennootschap Be-Mine en Onroerend Erfgoed, waarbij eerder al subsidies uitgetrokken waren voor de restauratie van de kolenwasserij, het badzalencentrum en het hoofdgebouw op de mijnsite. Het Be-Mine-project houdt de herbestemming in van de volledige mijnsite. Enerzijds is er het project Mijn-Wonen, waarbij 500 nieuwe wooneenheden op de site worden gecreëerd, en anderzijds "Mijn-Beleven", bestaande uit onder andere een mijnmuseum, winkels, expositieruimte, fitness, horeca en een indoorspeeltuin. (Bron: BELGA 31-10-2011).

Foto: Het BvL

Site koolmijn Beringen, foto uit www.deredactie.be

HASSELT: TENTOONSTELLING SMEETS IN HET NATIONAAL JENEVERMUSEUM

"Smeets, 3 generaties jeneverstokers in Hasselt" is de titel van een boeiende tentoonstelling, nog te bezoeken tot en met 8 januari 2012. Gerard Smeets startte het bedrijf als kleinhandelszaak in 1921, maar al spoedig evolueerde het tot een groothandel. Zoon Louis Smeets greep in 1948 terug naar de traditie van het stoken en richtte in het hart van Hasselt een nieuwe stokerij. Jo Smeets, kleinzoon van Gerard, verkende in de jaren 1980 en 1990 nieuwe afzetmarkten en breidde het gamma van producten sterk uit. Boeiende expo met veel bedrijfsfoto's, familiale getuigenissen en oud en nieuw promotiemateriaal.

Er verscheen n.a.v. deze expositie een fraaie publicatie o.l.v. Luc Smeets (zie bibliografie). Zie ook www.jenevermuseum.be / E-mail: jenevermuseum@hasselt.be

HASSELT: 30 JAAR ASG IN HET STADSMUS

In 1981 startte het ASG (Academie voor Streekgebonden Gastronomie vzw) haar werking, 30 jaar geleden. Onderzoek naar voedingsgeschiedenis en streekgastronomie stond al die tijd centraal. Hierover loopt nog tot 8 januari 2012 in het Tuincafé van het STADSMUS te Hasselt een tentoonstelling. Adres: Guido Gezellestraat 2, 3500 Hasselt. Meer info op www.hetstadsmus.be

WINTERSLAG (GENK): COALFACE PRESENTEERT "ERASED" MET WERK VAN BERTRAND MEUNIER

Coalface Gallery, Vennestraat 127a, 3600 Winterslag (Genk) toont tot 22 januari 2012 de fototentoonstelling "Erased" met werk van fotograaf Bertrand Meunier. Alle info op www.coalface.be (E-mail: info@hetvervolg.org).

DE LIMBURGSE KEMPEN EN "SOLDATENLAARZEN EN KAUWGOM"

Samen met verschillende partners (SOMA, Rijksarchief Hasselt, Universiteit Maastricht) werkt HEEMKUNDE VLAANDEREN sinds begin 2011 mee aan "Soldatenlaarzen en kauwgom", een vernieuwend erfgoedproject rond globaliseringserfgoed van de Tweede Wereldoorlog in de Limburgse Kempen. Dit gebeurt door archiefonderzoek, verzamelen van de laatste getuigenissen van personen die het rond WO II zelf meemaakten, foto's, brieven, enz. Meer op www.soldatenlaarzenenkauwgom.be.

PROVINCIE OOST-VLAANDEREN

ENAME en VELZEKE: BEZOEK HET PROVINCIAAL ARCHEOLOGISCH MUSEUM

Vaak wordt vergeten dat economie en industrie zich niet beperken tot de “industriële periode”, d.w.z. na 1750-1800 ! Dat nijverheid ook belangrijk was in vroegere periodes kom je te weten in Ename, in het “PAM”, vooral gewijd aan de Middeleeuwse periode. Het PAM heeft ook een satellietmuseum (afdeling) in Velzeke (Zottegem), waar vooral de Romeinse periode in onze gewesten aan bod komt. Alle praktische info en nog veel meer vindt men op volgende websites: www.pam-velzeke.be en www.pam-ename.be

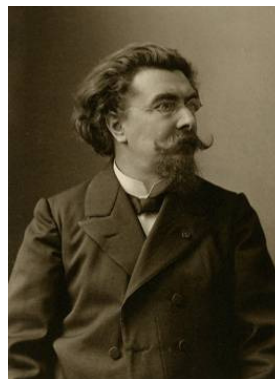
GENT: ONTDEK “DE OUDE DOKKEN”

Op www.oudedokken.be en www.gentblogt.be (foto) vindt men alle info over een revitalisatieproject van en rond het Handelsdok en Houtdok, gelegen tussen de “zwaairom” aan de Dampoort en de Muidebrug. Mooi, maar net zoals de glossy promotiefolders over dat project, met een flinke korrel zout te lezen: nadat ongeveer alles wat waarde had afgebroken werd van legendarische Carels-Acec-fabriekscomplex (Dok-Noord), idem voor de kolen-loskranen langs de elektrische centrale (Dok-Zuid) en ander fraai industrieel erfgoed, wil de stad met een ppp (public-private-partnership) de laatste restanten (de blauwe en gele kraan met een deel van een oude betoncentrale) behouden en integreren in een nieuw project dat we hier gemakshalve “wonen (en werken) aan het water” noemen. Hoeveel de woningen zullen kosten is nog de vraag, maar gezien de unieke ligging (vooral van de terraswoningen gericht naar de zonnige westkant) zullen die niet bepaald goedkoop zijn. De met veel tamtam aangekondigde werken lopen ook (veel) trager dan verwacht. Van de reeds twintig jaar geleden beloofde brug tussen Neuseplein en Afrikalaan (als ontlasting van het huidige stadsringtracé langs Dok-Noord en Dok-Zuid is er nog geen spoor. Dus (zo is de perceptie van veel Gentenaars) mogen jonge kunstenaars als schaamlapje techno-events en andere feestjes bouwen en (vaak luidruchtige) artistieke activiteiten ontwikkelen, o.m. in een niet gebruikte havenloods, op de kaaien en in de voornoemde betoncentrale. Wordt vervolgd... (P.V.)

GENT: TENTOONSTELLING “EDMOND SACRÉ” GEOPEND IN HET STAM

Edmond **Sacré** (1851-1921) was wellicht de belangrijkste Gentse fotograaf in de periode 1880-1920. Talloze stadsgezichten, foto's van industriële gebouwen, kanalen en stedelijke transformaties werden door hem gemaakt en verrijken het collectieve verleden van de Arteveldestad. Van 18/11/2011 tot 22/04/2012 loopt in het STAM te Gent een grote overzichtstentoonstelling. Een absolute must voor alle liefhebbers van Gentse industriële stadsgezichten en “oude fotografie” op zijn best! Alle praktische info: www.stamgent.be, waaruit dit portret van en foto gemaakt door E. Sacré.

GENT: EEN “LANDMARK AWARD CEREMONY” VOOR AUGUST KEKULÉ

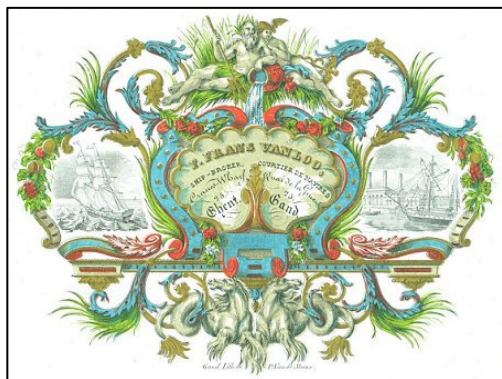
Op 28 oktober jl. vond in de Aula van de Universiteit Gent een Engelstalige academische zitting plaats omtrent de verdiensten van August Kekulé (1829-1896), getiteld “Recognising his pioneering work in Ghent University (1858-1867) on structural and organic aromatic chemistry”. Een delegatie van het SIWE-bestuur was ter plaatse. Er werd tijdens deze zitting (uiteraard postuum) een “**Chemical Landmark**” uitgereikt aan August Kekulé door prof. David Phillips, voorzitter van de Royal Society of Chemistry (Londen). Ook dr. Brigitte Van Tiggelen, voorzitter van het Nationaal Centrum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen, en verder o.m. de vice-rector van de UGent Luc Moens en prof. Pierre De Clercq (UGent) namen het woord. Laatstgenoemde verkende bijna als een soort Sherlock Holmes de schaarse sporen die Kekulé naliet tijdens zijn “Gentse periode” en exploreerde de plaatsen waar professor Kekulé woonde en werkte in de Arteveldestad. In 2011 wordt de 150ste verjaardag gevierd van de baanbrekende Kekulé-publicatie “Lehrbuch der Organische Chemie (1861). De viering vond ook plaats in het kader van “2011 – Internationaal van de Scheikunde”.

GENT: FOCUS OP HET “LIBERAAL ARCHIEF”

Het **Liberaal Archief** zet zich sedert 1982 in voor het verzamelen, bewaren en ontsluiten van alle bronnen voor de geschiedenis van het liberalisme: archiefstukken, kranten (tal van liberale dagbladen), boeken, foto's (ruim 80.000 !), vlaggen (meer dan 250), portretbustes, medailles, borden en andere voorwerpen... De instelling beschikt over het archief van het Willemsfonds, het Gentse Van Crombrughegenootschap en uiteraard ook van de 'Liberale Partij' (voorloper van PVV en de huidige Open-VLD) met documenten zoals congresverslagen, verkiezingspropaganda, persoonlijke archieven van liberale politici, briefwisseling, enz. Er is bovendien een uitgebreide boeken- en tijdschriftencollectie, inclusief een collectie licentiaatsverhandelingen. Het Liberaal Archief richt ook regelmatig boeiende tentoonstellingen in, zoals heden over porseleinkaarten (zie hieronder voor meer informatie).

Adres: LIBERAAL ARCHIEF, Kramersplein 23, 9000 Gent. Tel.: 09/221.75.05.
www.liberaalarchief.be / info@liberaalarchief.be Open elke werkdag 9-12 en 13-17 uur.

GENT: PORSELEINKAARTEN “REIZEN EN TRAFIEK IN DE ROMANTIEK”, EXPOSITIE IN LIBERAAL ARCHIEF

In het Liberaal Archief, Kramersplein 23 te Gent (vlak achter het Sint-Pietersplein) loopt tot 29 februari 2012 een bijzondere tentoonstelling met voorstellingen van reizen en trafiek van goederen, afgebeeld op porseleinkaarten. In 2010 hield SIWE een tentoonstelling in het Leuvense Stadhuis met dergelijke porseleinkaarten uit de verzameling van Patrick Viaene. Veel SIWE-sympathisanten weten dus wat porseleinkaarten zijn: luxueuze

visitekaarten van personen en bedrijven, met zeldzame voorstellingen... De in het Liberaal Archief getoonde porseleinkaarten komen uit de schenking van Rosa De Vriendt-Mores aan voornoemde instelling.

Praktisch: open tot 29/02/2012, dagelijks behalve op zaterdagen, telkens van 13 tot 17 uur. Gesloten op 25 en 26 december 2011 en 1 en 2 januari 2012. Zie ook: www.liberaalarchief.be, waaruit deze afbeelding van een porseleinkaart.

GENT: “U BEVINDT ZICH HIER” IN HET MUSEUM VOOR DE GESCHIEDENIS VAN DE WETENSCHAPPEN

Tot een heel eind in 2012 kan u in het Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen deze tentoonstelling bezoeken. Deze handelt over landmeetkunde, cartografie en geomatica, in het bijzonder over de bijdrage in deze sectoren vanuit de Universiteit Gent. Een prachtig opgestelde, compacte, en vernieuwende tentoonstelling! De bijhorende publicatie is een must. De gegevens hiervan vindt men in navolgend bibliografisch overzicht onder de naam van prof. D. Segers, museumdirecteur.

Nu de kerstperiode en “cadeautjes-tijd” nadert vestigt SIWE uw aandacht op de uitgave door het MGW van drie reeksen mooi uitgegeven bookmarks (er zijn al drie setjes met telkens 5 bladwijzers). Ze brengen diverse Gentse en andere wetenschappers en hun uitvindingen in beeld. Te koop in de bookshop van het museum.

Praktisch: Toegang elke werkdag 10-12 u en 14-17 u. Ook geopend van 14 tot 16 uur op zondagen 27/11, 29/1, 26/2, 25/3, 22/4 en 27/5/2012. Gesloten op universitaire verlofdagen. Voor verdere praktische informatie: zie de prachtige website: www.sciencemuseum.UGent.be

Allerhande elektriseermachines

Serrel BPC3 nr.37
Plaatsbepaling met drie radiosignalen

Microscopen Collectie Van Heurck

Hydrografische cirkel (soort sextant)

GENT: DESIGNMUSEUM BRENGT 125 JAAR COCA-COLA DESIGN IN BEELD

Tot 26 februari 2012 toont het Design Museum, Jan Breydelstraat 5 Gent, een unieke expo omtrent 125 jaar Coca-Cola design, met veel stukken uit het Archief Cola-Cola in Atlanta (VS). De evolutie van het produkt, zijn verpakkingen en reclamecampagnes en de distributie in cafés, winkels en automaten komt aan bod. Toegang maandag tot zondag 10 tot 18 uur.

GERAARDSBERGEN: UNIEKE KRAAN & TRANSPORTBAND PRONKT OP HET BEDRIJFSTERREIN VAN NV VAN ISRAEL, VOORHEEN TERREIN VAN UNAL (VLAKBIJ DE VOORMALIGE LUCIFERSFABRIEK 'UNION MATCH')

Via mevrouw Joan Vanden Bossche, SIWE-sympatisante en erfgoedvriendelijke inwonster van Geraardsbergen (Hogestraat 116, 9500 Overboelare / 0475-466.822), kwam SIWE in contact met de heer Peter Van Israel, de huidige zaakvoerder van NV Van Israel, een fabrikant van potgrond, turf, boomschors en aanverwante produkten. Het bedrijf is gevestigd aan de Gaverstraat, op het voormalig UNAL terrein (die o.m. vezelplaten maakte) en vlakbij de (deels behouden) gebouwen van UNION MATCH. Helaas was het recupereren van grote machines van deze lucifersfabriek, destijds met klem aangekaart door SIWE en een plaatselijke heemkundige vereniging bij de Stad Geraardsbergen, niet mogelijk gebleken.

Kraan op driepikkel,
zie ook foto voorkaft

Op het UNAL-terrein diende de driepotige verdeelkraan (als eindstuk van een intussen grotendeels verdwenen transportband, zie foto kافت) om, na het 'boombreken', de houtsnippers in grote hopen te verdelen op het terrein naar de vezelplaatfabriek, alvorens ze via een cycloon naar de fabriekshal terechtkwamen om daar met hars en lijmen tot houtplaten te worden samengeperst. De metalen "kop" van de transportband is een uniek object, van ver gezien een reusachtig driepotig 'insect', voorzien van een 360 ° (om zijn as) draaiende bovenbouw. Het artefact werd geconstrueerd omstreeks 1938. Het object wordt gelukkig door de huidige voornoemde eigenaar Peter Van Israel (Gaverstraat 41, 9500 Geraardsbergen, 0475/27.07.19 – www.vanisrael.be) in eer gehouden als "visitekaartje" van de site.

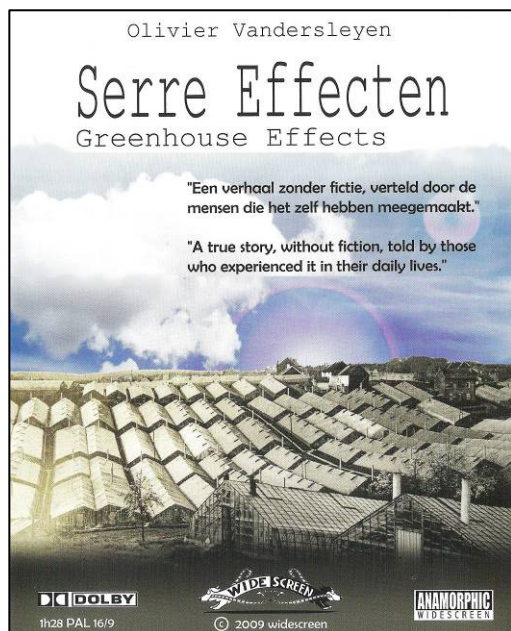
Met dank vanwege SIWE aan mevrouw Joan Vandenbossche en aan de heer P. Van Israel voor hun rondleiding ter plaatse. Wie ideeën heeft i.v.m. duurzaam behoud van dit object kan gerust SIWE of de hogergenoemden contacteren. (P.V.)

Enkele sfeerbeelden van de UNAL-site Foto's D.Z.

PROVINCIE VLAAMS-BRABANT

HOELAART: BEWONERS IJVEREN VOOR HET BEHOUD VAN HET DRUIVENTEELTERFGOED EN REALISEREN DE FILM “SERRE EFFECTEN”

Hoes van de DVD

De documentaire film “**Serre Effecten / Effets de Serre / Greenhouse Effects**” is een eerste prachtige filmisch resultaat van een zoektocht naar geschiedenis en de

huidige stand van zaken van de druiventeelt in Hoeilaart en aanpalende gemeenten. De film, waarvan een lange versie (anderhalf uur) en een korte versie (54 minuten) bestaat, werd gecoördineerd door Olivier Vandersleyen. Aan de film ging een lange periode van research in archieven vooraf, alsook ontelbare gesprekken met zowat alle betrokkenen met de druiventeelt in de regio. De film is een hommage aan de eerste druiventelers en hun opvolgers, die in de 19de en 20ste eeuw Hoeilaart op de wereldkaart zetten van de kwaliteitsvolle fruitteelt. Talrijke bejaarde (sommige intussen zelfs overleden) bevoorrechte getuigen en telers spreken over hun beroep, dat door de hoge stook- en exploitatiekosten van de teelt onder glas na 1960 drastisch bemoeilijkt werd. Van de tienduizenden serres en talrijke telers in Hoeilaart, vroeger het “glazen dorp” genaamd, blijven er in 2011 nog slechts weinige serres en in totaal acht druivenkwekers over. Een ontroerend, professioneel gemaakt document.

Productie: Widescreen (www.widescreen.be). Over de druiventeelthistorie verscheen vorig jaar ook een merkwaardig boek. Zie rubriek “Onder de leeslamp” onder F. Stroobants. (P.V.)

LEUVEN: BEZOEK HET HISTARUZ

Een wandeling door het HistarUZ (UZ-museum Leuven), Kapucijnenvoer 35, is een verkenning door bijna 100 jaar gezondheidszorg en geneeskunde in Leuven. De historische toestellen, onderzoekstafels, documenten, getuigen in twintig kamers van de pioniersrol van de Leuvense universitaire ziekenhuizen. Ook het UZ-archief kreeg onderdak in de Campus St-Rafaël (Kapucijnenvoer), meer bepaald in het “Kankerinstituut”(sedert 1928 in gebruik, voor het eerst door vier Zusters van Liefde, die er intrek namen). Gerda Ceulemans is de drijvende kracht achter het initiatief, dat vorig jaar (september 2010) officieel zijn deuren opende. De objecten (waaronder een oud röntgentoestel, een toestel voor stereotaxie, een vroeg “kunsthart”, enz.) komen van schenkingen door professoren, emeriti, medewerkers. Ook SIWE stond een aantal objecten af. De ziekenhuiskapel in Art decostijl (in 1932 gewijd door monseigneur Ladeuze), een zaal voor de vroegere opleiding van verpleegkundigen, de vrouwenzaal op ‘heelkunde’: al deze origineel uitgeruste en gemeubelde ruimten maken deel uit van het museum. Ook een oud auditorium waar –naar verluidt- patiënten binnengereden werden voor “aanschouwelijk” geneeskundig onderricht, kan worden bezocht. Duizenden artsen hebben hier hun opleiding gekregen en nog steeds volgen studenten hier regelmatig les!

Onlangs werden nog een heel aantal toestellen van de Siwe collectie aan HistarUZ geschonken, waaronder een grote verzameling IBM-machines van de eerste generatie computertoepassingen, zie o.a. onderstaande afbeeldingen.

Kipp-apparaat

zie ook: www.siwe.be/onzecollectie.php?id=0&sort=1 nr.141 en 33

IBM sorteermachine van ponskaarten

Praktisch:

Histaruz (UZ-museum Leuven), Kapucijnenvoer 35, Leuven (centrum), open elke 1ste en 3de donderdag v. d. maand 9-12 uur, elke 2de en 4de zaterdag v. d. maand 14-17 uur. Zie voor meer info www.uzleuven.be/histaruz / Tel.: 016/33.27.05 (weekdagen), 016/33.70.04 (weekend).

VILVOORDE: DE VILVOORDSE WETENSCHAPPER J.B. HELMONT IN EEN STRIPVERHAAL

De tentoonstelling omtrent dit stripverhaal van CASTOR (alias Chris Vandendriessche) in de bibliotheek van Vilvoorde is intussen al weer voorbij. Maar de activiteit met openingsrede door Tom Mortier "Jean-Baptist Van Helmont, tussen natuurlijke magie en wetenschap" was te boeiend om onvermeld te blijven. Exemplaren van de strip zijn ter inzage en te koop in de bibliotheek op de Markt van Vilvoorde.

ZOUTLEEUW: BEZOEK KAPSTOKKENFABRIEK ARNAUTS

We lazten in de "Stadsgids Zoutleeuw" (2011) onder "toeristische inlichtingen" dat de historische (maar nog bedrijvige) kapstokkenfabriek van Arnauts te Zoutleeuw, een unicum in Vlaanderen, kan bezocht worden met een gids. Info: Toeristische dienst of via Mevr. Anne Arnauts, Stationsstraat 1, 3440 Zoutleeuw. Tel.: 011/78.10.73 arnauts.a@skynet.be of Dhr. José Arnauts, tel.: 011/59.70.84.

PROVINCIE WEST-VLAANDEREN

HEULE: FOCUS OP "CURIOSAMUSEUM"

Antoon Vanneste is de oudste zoon van "De 9 Zonen", het gekende Gullegemse meubelhuis. Hij leidt u als verzamelaar daar graag rond doorheen zijn privaat museum, in 1982 opgericht en gelegen vlakbij het Gemeentehuis en het gemeentelijk park. De toegang is vrij. Adres: Peperstraat 24, 8501 Heule (Kortrijk).

KORTRIJK: UNIEKE DVD OVER KORTRIJKSE KUNSTWERKSTEDE DE COENE

De Erfgoedcel Kortrijk realiseerde met het MAS en het Broelmuseum Kortrijk in 2009 (o.l.v. Terenja van Dijk) een bijzonder interessante DVD, met getuigenissen en archiefbeelden over de Kortrijkse Kunstwerkstede De Coene. De DVD kwam er drie jaar na de memorabele overzichtstentoonstelling over De Coene in het Broelmuseum en bevat niet minder dan 30 filmfragmenten waarbij de hele ontwikkeling van het beroemde meubel- en interieurvormgevingsbedrijf geëvoceerd wordt.

De DVD zit vervat in een fraai boekje dat alle fragmenten toelicht. Te koop in de Erfgoedcel Kortrijk en in de shop van de Koninklijke Bibliotheek Albertina aan de Kunstberg te Brussel. Prijs: 15,00 euro. Warm aanbevolen!

BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BRUSSEL: HAVENLAAN-ERFGOED GERED!

SIWE schreef een uitgebreid bezwaarschrift tegen de nieuwe plannen voor de heraanleg van de Brusselse Havenlaan, waarbij honderden gezonde platanen en het origineel kasseien wegdek gingen plaats maken voor een soort van urbane snelweg... Mede door ons verzet en dat van vele andere verenigingen werden de snode plannen voor een erfgoed-vijandelijke laan-heraanleg afgevoerd. Volgend bij SIWE binnengelopen BELGA-bericht geeft meer duiding:

De Brusselse regering gaat voor een nieuw project voor de Havenlaan. Op de ministerraad van zaterdag is ook besloten om af te zien van verdere gerechtelijke stappen. Er wordt wel ingezet op een snelle heraanleg van fietspaden en trottoirs. Het initiatief komt van minister van Openbare Werken Brigitte Grouwels (CD&V) en staatssecretaris voor Stedenbouw Emir Kir (PS). Dat meldden ze zondag in een gezamenlijk communiqué.

Tijdens de ministerraad hebben beide politici een rapport voorgesteld waarna de regering heeft beslist om af te zien van de huidige stedenbouwkundige vergunning, niet in beroep te gaan tegen de uitspraak van de rechtbank van eerste aanleg en het beroep bij de Raad van State te laten vallen. Grouwels en Kir willen nu bekijken of de herstellingswerken aan de trottoirs en de aanleg van het fietspad kunnen uitgevoerd worden zonder bouwvergunning of via vereenvoudigde procedures. Voor de renovatie van de Claessensstraat wordt een nieuwe bouwvergunning ingediend op basis van het bestaande ontwerp. Met de aannemer worden gesprekken opgestart over de hoogte van de schadevergoeding. In een tweede fase wordt dan een plan B uitgewerkt voor de rest van de Havenlaan.

Door het Havenlaandossier zal ook het Brussels Wetboek van Ruimtelijke Ordening (BWRO) gewijzigd worden op verschillende punten. Normaal had de heraanleg van de Havenlaan moeten beginnen op 5 september. Tijdens de eerste werkdag werd de werf al verzegeld door het Brusselse parket omdat de bouwvergunning niet conform was. De klacht over de bouwvergunning kwam van een buurtbewoner en de organisatie Inter-Environnement Bruxelles. Begin oktober schorste de milieustakingsrechter de bouwvergunning definitief. Na een studie van "de juridische en financiële gevolgen van deze gerechtelijke beslissing" hebben Grouwels en Kir besloten om niet in beroep te gaan tegen de uitspraak. "Zo kunnen we sneller werk maken van de heraanleg van de voet- en fietspaden. In een eerste fase is dat prioritair", aldus Philippe Vanstapel, woordvoerder van minister Grouwels.

In het Havenlaandossier verloor het Brussels gewest ook twee andere procedures voor de kortgedingrechter en het Brusselse hof van beroep. Grouwels wou het beslag opheffen dat het Brusselse parket had gelegd op de kasseien en platanen van de laan na de verzegeling van de werf.

Zie ook de webstek www.havenlaan.be.

BRUSSEL: VOORDRACHT IN SOMA OVER NAOORLOGSE STEDENBOUW IN BELGIË

Het Studie- en Documentatiecentrum Oorlog en Hedendaagse Maatschappij (SOMA) nodigt traditiegetrouw iedere maand een spreker uit voor een seminarie. Op woensdag **9 november** om **14.30u** komt **Michael Ryckewaert** toelichting geven bij zijn boek *Building the Economic Backbone of the Belgian Welfare State: Infrastructure, planning and architecture, 1945-1973*, dat dit jaar verscheen bij Uitgeverij 010.

In *Building the Economic Backbone of the Belgian Welfare State* beantwoordt Michael Ryckewaert een vraag die elke Belg zich ooit al eens heeft gesteld: waarom lijkt België zo'n chaotisch lappendeken van gespreide verstedelijking, lintbebouwing en industrieparken? Aan de hand van enkele interessante casussen analyseert Michael Ryckewaert de relatie tussen de enorme welvaartscreatie in het naoorlogse België en de verstedelijking van het Belgische grondgebied. Op het eerste zicht is het verschijnen van industrieparken en moderne bedrijfsgebouwen, van autosnelwegen en grootschalige havenuitbreidingen louter het resultaat van het regionaal economische beleid en de infrastructuurpolitiek. Bij nader toezien blijkt dat verschillende modellen voor stadsplanning hun stempel op dit verstedelijkingsproces hebben gedrukt. Centraal staat de vraag welke ruimtelijke concepten en planningsmodellen ten grondslag lagen aan urbanisatieprojecten zoals de Antwerpse haven, de Borinage en de verstedelijkte zones langsheen het Albertkanaal. Hoe werden internationale voorbeelden aangepast aan de Belgische situatie? Ryckewaerts lezing zal zich situeren op het kruispunt van industriële geografie, politieke economie, economische geschiedenis, architectuur en stedenbouw en is bedoeld voor een ruim geïnteresseerd publiek.

Michael Ryckewaert (Leuven, 1972) is ingenieur-architect en stedenbouwkundige. Hij is doctor-assistent en onderzoeker aan het Departement Architectuur, Stedenbouw en Ruimtelijke Ordening van de K.U.Leuven. Momenteel doet hij onderzoek naar wonen en ruimtelijk beleid in het Steunpunt Ruimte en Wonen. Michael Ryckewaert publiceerde over sociale woningbouw, stedelijke woonprojecten, stedenbouw en ruimtelijke ordening. Hij doceert seminars over woningbouw aan de K.U.Leuven.

PRAKTISCH: Het seminarie gaat door in de conferentiezaal van het SOMA, Luchtvaartsquare 29, 1070 Brussel. Aanvang om 14.30u. Inkom is gratis. Meer info: 02/556.92.11 (Karel Strobbe, projectmedewerker SOMA) of cegesoma@cegesoma.be. (BRON: Berichtgeving SOMA). Zie ook www.cegesoma.be

BRUSSEL: “SABENA, DE TOEKOMST KWAM UIT DE LUCHT”

Terwijl onlangs nog de tiende verjaardag van het failliet van SABENA uitgebreid in het nieuws kwam, loopt (nog tot 26 februari 2012) een kleine maar boeiende expositie over de geschiedenis van de vroegere Belgische luchtvaartmaatschappij, opgericht in 1923. De tentoonstelling toont doorsneden van motoren, schaalmodellen van vliegtuigen, oude en nieuwere passagierszetels, uniformen van piloten en stewardessen, posters, trendy reistassen, oude reisschema's, foto's van vliegtuiginterieurs en nog veel meer nostalgisch beeldmateriaal. Open dinsdag tot zondag 10 tot 17 uur. Meer info op www.kmkg.be

BRUSSEL: JOODS MUSEUM TOONT “AMBACHTSLUI EN BOEREN IN YIDDISHLAND”

Tot 31 januari 2012 loopt in het Joods Museum te Brussel de expositie “Ambachtslui en boeren in Yiddishland 1921-1938” waarin gefocust wordt op ambachten en landbouw van Joodse gemeenschappen in Oost-Europa, de Baltische Staten en Rusland in de periode 1921-1938. Unieke glasnegatieven uit die jaren, teruggevonden in Parijs, gaven aanleiding tot het maken van een eerste fototentoonstelling onder die titel, die in 2006 in het Joods Museum van Parijs met veel succes getoond werd. Nu is de expo dus te bezoeken in Brussel. Adres: Joods Museum van België, Miniemenstraat 21 te 1000 Brussel (vlakbij de Grote Zavel). Verder info op www.new.mjb-jmb.org

BRUSSEL: ‘HANDMADE’ IN MUSEUM VOOR HET KOSTUUM EN DE KANT

Tot 31/12/2011 loopt HANDMADE, een bijzondere tentoonstelling in het Museum voor het Kostuum en de Kant, Violetstraat 4 (op 100 meter van de Brusselse Grote Markt). Het gaat over handwerk, in het bijzonder naaiwerk, breien en haken van kledingstukken (damesbloezen, jurken, hoeden, herenvesten, e.a.) voor de intrede van de naaimachine, dus voor omstreeks 1850. Heden, na ruim 150 jaar machinale fabricatie, kan men vaststellen dat er nog steeds handwerk nodig is voor het maken van bepaalde kledingstukken en dat het handwerk opnieuw in opmars is binnen deelsectoren van de confectie- en modewereld. Een prachtig opgestelde expo (zoals steeds in dit ondergewaardeerd mode- en textielmuseum, met veel inhoudelijke duiding, een aanrader! Open elke dag 10-17 uur, behalve op woensdag en op 25 december.

BRUSSEL: “TERRA BRASILIS” ONTHULT GESCHIEDENIS VAN BRAZILIË EN HAAR ECONOMISCH ERFGOED

“**Terra Brasilis**” is misschien wel de allermooiste expo die we bezochten uit het indrukwekkend aanbod van “Europalia 2011 Brazilië”. Zij handelt over de wisselwerking tussen Europa en Brazilië. Naast aandacht voor de opeenvolgende ontdekkingsreizen van avonturiers uit Europa en Noord-Amerika, het wetenschappelijk antropologisch onderzoek (vanaf het einde van de 18de eeuw tot het midden van de 20ste eeuw), de ontwikkeling van fauna en flora en hoe dit bestudeerd werd (herbaria, collecties dierkunde, enz.) is er ook aandacht voor de economische geschiedenis, de historie van de suiker-, cacao en koffieproductie (met unieke schilderijen en gravures hierover). Ook de houtexploitatie en handel wordt belicht. Een niet te missen tentoonstelling, ook hier hebben de afwezigen ongelijk, zoveel is zeker... **Terra Brasilis** is ook de naam van een fraai uitgegeven tentoonstellingscatalogus, een echt naslagwerk.

Praktisch: tot 12/02/2012 dagelijks te bezoeken van 10 tot 18 uur. Adres: ING-Cultuurcentrum, Koningsplein 6 Brussel. Op woensdagen open tot 21 uur.

www.ing.be/art // www.europalia.eu

EVERE: “SWEET CANDY”, DE ZOETE GESCHIEDENIS ACHTER SNOEP, NU IN HET MOLENMUSEUM ter herinnering)

In het Brussels Museum van de Molen en de Voeding opende op 23 september “SWEET CANDY”, een boeiende en kindvriendelijke tentoonstelling met als ondertitel “De zoete geschiedenis achter snoep”. SIWE ging al een kijkje nemen. De expo is het bezoek meer dan waard. Toegankelijk tot 31 augustus 2012. Adres: Windmolenstraat 21 te Evere (zie: www.molenevere.be).

LIFTEN EN LIFTENERFGOED: GOED NIEUWS: VERPLICHTE “MODERNISERING” VAN HISTORISCHE LIFTEN UITGESTELD

We vernemen dat het “Comité tegen Verplichte Modernisering van Liften” zijn slag thuis haalde. De erfgoedvereniging die ijvert voor het behoedzaam omgaan met oude liften in woonhuizen en kantoren kreeg gehoor bij Minister voor Consumentenzaken Paul Magnette. De “verplichte modernisering” (tegen 2013 of 2018 al naar gelang het lifttype) wordt beperkt tot het verplicht installeren van een ‘elektrisch gordijn’ en een afdoende vergrendeling, goedgekeurd door een bevoegd controlebedrijf. Deze maatregelen brengen echter geen schade toe aan het uitzicht van oude “open” liftkooien die bijvoorbeeld in oude burgerhuizen nog gebruikt worden.

SINT-JANS-MOLENBEEK: “JONGENS EN MEISJES, BESTEMMING BEKEND?”

Zo luidt de nieuwe (tweetalige NL / FR) tentoonstelling in La Fonderie. Ze focust op rolpatronen in opvoeding, scholing, arbeid, discriminatie op de werkvloer en inzake lonen op basis van geslacht, enz. De expositie focust op België in de periode 1830 tot 2000.

De erg verzorgde en aantrekkelijke expositie, nog te zien in het museumgebouw van La Fonderie, Ransfortstraat 27 te Molenbeek tot 12 februari 2012, kwam tot stand i.s.m. **Archiefcentrum voor Vrouwengeschiedenis** (AVG). Praktische informatie: www.lafonderie.be

Op deze website staat nog veel meer: een cyclus voordrachten (2011-2012) als belangrijke randactiviteit bij de huidige tentoonstelling, een aankondiging voor een volgende (aanvullende) expositie (vanaf 23/02/2012 tot en met 07/04/2012) over de geschiedenis en actualiteit van de prostitutie te Brussel (een fototentoonstelling van Frédéric Pauwels), geleide erfgoedwandelingen, enz.

SINT-JOOST-TEN-NODE: MADOU VERSUS PLATEAU of “HOE KUNST EN WETENSCHAP ELKAAR VERSTERKEN”

Tot 16 maart 2012 kan u in het Charliermuseum (het helaas vrij onbekende maar zeer rijk en sfeervol gemeentelijk museum van Sint-Joost-ten-Node) terecht voor een bezoek aan een uniek ensemble van kunstwerken (vooral lithografiën en schilderijen) van Jean-Baptiste Madou 1796-1877.

Deze belangrijke romantische kunstenaar was mij uiteraard al bekend maar bij mijn recent bezoek werd ik verrast door een voor mij totaal onbekend aspect van Madous' werk, namelijk de tekeningen (lithografisch overgezet op ronde kartonnen schijven) die hij leverde aan Joseph Plateau en waarmee Plateau demonstraties van “bewegende beelden” ten beste kon geven op zijn “fenakistiscopen”...

Dit toestel werd in 1833 door Plateau uitgevonden. Tijdens zijn bezoeken te Brussel kwam hij in contact en raakte bevriend met fysicus Adolphe Quetelet in het Brussels Observatorium. Daar stelde Quetelet Plateau voor aan de kunstenaar Madou. J. Plateau praatte met J.-B. Madou over zijn theorie omtrent ‘de nawerking van het oog’ (1829). Als verschillende lichtindrukken elkaar opvolgen in een vastgelegd tempo, maakt ons lichaam als ontvanger een verbinding en krijgen we door de opeenvolging de indruk van een bewegend beeld. Plateau past de theorie toe met zijn fenakistiscoop, en later met nog meer geperfectioneerde toestellen. Op vraag van Plateau droeg Madou bij aan zijn uitvindingen en leverde tekeningen voor Plateaus' optische instrumenten, ontwierp motieven

voor beeldschijven van de fenakistiscopen van de beroemde Gentse wetenschapper. Beleef dit zelf en ga deze expo bezoeken.

Praktisch: Adres Charliermuseum: Kunstlaan 16, 1210 Brussel (op 100 meter ten zuiden van het Madouplein, buitenzijde van de kleine ring). Open maandag 10-17 uur, dinsdag tot donderdag 13.30-17.00 uur en vrijdag 13.30-16.30 uur. Jammer dat het museum gesloten is op zaterdag en zondag. Voor de rest: warm aanbevelen!

OUDERGEM: ROOD KLOOSTER TOONT CHROMOS

“De kindertijd van de reclame” is een tentoonstelling, gepresenteerd in het Cultureel Centrum van het Rood Klooster, Roodkloosterstraat 4 te 1160 Brussel-Oudergem (in het Zoniënwoud). Ze toont nog tot 5 februari 2011 een unieke en bijzonder fraaie collectie chromolithografieën uit diverse Belgische verzamelingen. Open van dinsdag tot zondag van 14 tot 17 uur. Toegangsplan: zie www.rouge-cloitre.be

WALLONIË

LIBRAMONT: NIEUW MUSEUM OVER DE KELTISCHE GESCHIEDENIS, CULTUUR EN ERFGOED

Pas geopend: “**Musée des Celtes**” in Libramont (provincie Luxemburg), gewijd aan de Keltische geschiedenis, archeologie, cultuur en erfgoed. Het dagelijks leven en de nijverheid van de Kelten werd niet vergeten. Een aanrader! Adres: Place communale 1, 6800 Libramont. Tel.: 061/ 22.49.76 (info@museedesceltes.be / www.museedesceltes.be)

TREIGNES (VIROINVAL) EN ZIJN SPOORWEGMUSEUM

Het spoorwegmuseum te Treignes, bekend als “**Musée du Chemin de fer des Trois Vallées**” verwelkomt jaarlijks 30.000 bezoekers. Het Waalse Gewest en NMBS-Holding betoelagen dit initiatief met 1 miljoen euro. Treignes, een deelgemeente van Viroinval (Provincie Namen) met slechts 700 inwoners, telt vier musea en wordt niet voor niets “**Waals museumdorp**” genoemd. Rudy Demotte, minister-voorzitter van het Waalse Gewest heeft eind oktober 2011 één miljoen euro beloofd voor de uitbreiding van het spoorwegmuseum. Door de

medewerking van NMBS-Holding zouden bovendien diverse (bijkomende) historische locomotieven (die eigendom zijn van NMBS / SNCB) ondergebracht worden in Treignes. Ook zouden locs en spoorwegaanbeveiligingsmateriaal, dat heden buiten staat ‘in weer en wind’, in de nieuwe museumruimten een veilig onderdak vinden. Volgens spoorwegergoederdeskundige Guillaume Allard wordt het grootste deel van de beloofde subsidie verleend door het Waalse Gewest, een ander deel door NMBS-Holding. Wordt zeker vervolgd.

Stoomlocomotief 1002 (126 ton, 2545 pk), in 1935 gebouwd door het Consortium Belge de Constructeurs de Locomotives die al enkele jaren overgebracht werd van de Museumbewaarpplaats in Leuven naar Treignes. Foto picasaweb.google.com

TREIGNES: MUSEE DU MALGRE-TOUT TOONT PIONIERS VAN DE LANDBOUW

Tussen 5000 en 2000 voor onze tijdrekening (voor Chr.) ontwikkelden onze voorouders in “België” landbouwactiviteiten. Dat is het thema van een opzienbarende tentoonstelling “Les Premiers agriculteurs de Belgique”, getoond in het Musée du Malgré-Tout te Treignes. De vroegste uitingen van landbouw hebben de oude gewoonten (intensieve jacht en visvangst) niet onmiddellijk verdreven, dit gebeurde geleidelijk, zo wordt in deze interessante expo duidelijk gemaakt. Website van het museum: www.museedumalgreTout.be/ Open voor bezoek tot en met 15 april 2012, van maandag tot vrijdag (9.30-17.30 uur) en tijdens het weekeinde (van 10.30 tot 18 uur). (P.V.)

INTERNATIONAAL NIEUWS

(algemeen & alfabetisch per land)

ALGEMEEN

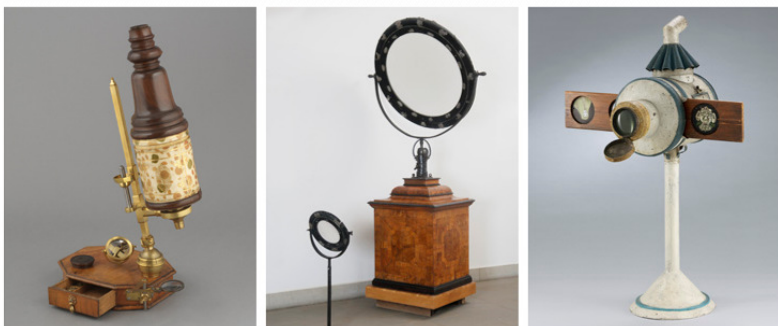
- Zie voor een ruim aanbod aan internationaal nieuws de website van TICCIH op www.ticcih.org / E-mail: ticcih@mtu.edu.
- We vermelden ook de website van ICOMOS: http://www.international.icomos.org/centre_documentation/bib/worldheritage-industrialsites.pdf met honderden pagina's informatie over de talrijke dossiers over industrieel erfgoed die tot het "World Heritage" behoren.
- Zie ook : www.mnactec.cat/ticcih/inventory.php
Surf ook naar www.erih.net voor informatie over de Europese industrieel erfgoedroutes.

DUITSLAND

KASSEL: TENTOONSTELLING HISTORISCHE OPTISCHE INSTRUMENTEN

In Kassel (Landesmuseum) wordt een unieke collectie 17de en 18de eeuwse optische instrumenten getoond, waarvoor reeds de Frankfurtse Raadsheren von Uffenbach bij hun bezoek aan het Kunsthau te Kassel (in 1709) vol bewondering waren. Zie voor meer informatie www.museum-kassel.de en de publicatie "*Optica – Optische Instrumente am Hof der Landgrafen von Hessen*", met ISBN-nummer 978-3-86568-523-0; prijs: 14,94 euro).

Momenteel loopt tot 26 februari 2012, de speciale tentoonstelling "Rekonstruktion des Optischen Zimmers im Kunsthau Landgraf Karis", zie onderstaande foto's uit vernoemde website.

FRANKRIJK

PARIJS: CYCLUS VOORDRACHTEN INDUSTRIEEL- EN INGENIEURSERFGOED (ter herinnering):

In de Cité de l'Architecture "Cité Chaillot" loopt in het najaar van 2011 een boeiende cyclus voordrachten. Ronkende namen: Paul Smith, André Belhoste en andere "pioniers"! Zie: www.citechailot.fr

ROUEN: CENTRE D'HISTOIRE SOCIALE TOONT INDUSTRIEEL ERFGOED

Het Centre d'Histoire Sociale presenteert het industrieel en sociaal verleden van de Normandische stad Rouen. Adres: rue Saint-Gilles 13, F-76000 Rouen. Open elke 1ste en 2de zondag van de maand van 14 tot 17 uur. Zie ook: www.expotec103.com

NEDERLAND

LEIDEN: "VERBORGEN KRACHTEN" IN MUSEUM BOERHAAVE

Tot 18 maart 2012 loopt in Museum Boerhaave, Lange Sint-Agnietestraat 10 te Leiden, de tentoonstelling "Verborgene krachten: Nederlanders op zoek naar energie". Ze handelt over de strijd tegen het water, de brandstofwinning (kolen, aardgas,...), maar ook het verrijkte uranium (beschreven in de catalogus door Jaap Kistemaker), getemde bolbliksems (ingenieur Dijkhuis) en het perpetuum mobile ('s Gravensande) komen aan bod. Zie voor praktische info: www.museumboerhaave.nl, waaruit deze affice.

EEN MOOIE WEBSITE OVER COMPUTER-ERFGOED

SCEN (Stichting Computer Erfgoed Nederland) realiseerde een mooie website die iedereen die belangstelt in historiek van de computer en aanverwanten blij maakt. Zie: <http://www.computer-erfgoed.nl/index2.htm>.

The Electrologica X1 and X8 computers

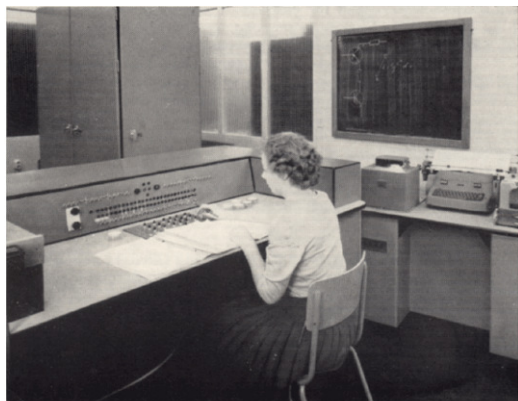

Foto uit collectie UvA
Computermuseum Amsterdam

TAIWAN

XVde TICCIIH PLENAIR CONGRES VINDT PLAATS IN TAIWAN IN 2012

Het volgende plenair congres van TICCIIH (15de TICCIIH-Congres) zal van 4 tot 10 november 2012 plaatsvinden in Taipei en omgeving, dus in Taiwan. De coördinatie van het gebeuren ligt in de handen van mevrouw Hsiao-Wei Lin (Dep. Architecture, Chung Yuang Christian University), die reeds erg actief is binnen TICCIIH. U kan al heel wat informatie opdoen over dit veelbelovend congres op de webpagina Taiwan van TICCIIH-website: surf dus naar www.ticcih.org. Meer details over het congres staan reeds op <http://www.arch.cycu.edu.tw/TICCIIH%20Congress%202012/index.html>.

UITVINDERS en UITVINDINGEN

CIRCA 3500 JAAR GELEDEN: DE EERSTE SCHAREN MAKEN HET SNIJDEN EN KNIPPEN LICHT(ER)

Scharen zijn langzaam geëvolueerd, net zoals veel andere werktuigen. Scharen met een veertje (in de vorm van een C) aan de knijpkant dateren uit de bronstijd. In Egypte werden er vanaf omstreeks 1500 jaar voor onze tijdrekening scharen gebruikt om sjablonen uit te knippen. Scharnierende scharen waren zeer bekend in het oude Rome en werden gemaakt uit brons of ijzer, net zoals de meeste van de middeleeuwse scharen.

Gietijzeren scharen komen pas op na 1760 in o.m. Sheffield, een belangrijke vroeg-industrieel productieoord voor scharen en messen. In de loop van de 19de eeuw kwamen stalen scharen opgang. De knipbladen worden dan gevormd door gloeiend hete staalstaven te bewerken met valhamers, waarna ze konden worden bijgesneden en gehard. In Solingen kan met deze techniek nog steeds zien in de als museum uitgebate scharenfabriek "Gesens Schmiede Hendrichs".

Chirurgische en andere precisieschaartjes worden doorgaans gemaakt van roestvrij staal. Goedkope keukenscharen zijn gemaakt van zachter staal, dat koud wordt geperst. (Vrij naar: Jack Challoner (red.), "1001 uitvindingen die onze wereld veranderd hebben". Uitgeverij Librero, 2011).

220 JAAR GELEDEN: HET EERSTE "MODERNE" KUNSTGEBIT (1791)

De geschiedenis van het kunstgebit gaat terug tot ver voor 1791, toen de tandarts Nicholas Dubois de Chémant (1753-1824) een patent op het kunstgebit kreeg. Er zijn vermeldingen van Etrusken die in 700 voor Chr. al kunstgebitten hadden van menselijke en dierlijke tanden.

Rond de 15de eeuw werden in Europa gebitten van ivoor of been gebruikt die met draden (!) aan de resterende echte tanden werden bevestigd. Niet zeer appetijkelijk was dat!

In 1774 produceerde de Franse chemicus Alexis Duchâteau, ontevreden over zijn eigen kunstgebit, een gebit met porseleinen tanden. De Chémant zette de ontwikkeling verder en perfectioneerde omstreeks 1787 het kunstgebit met porseleinen tanden. Hij vluchtte tijdens de Franse Revolutie naar Engeland, waar

hij een patent kreeg voor zijn “gebit in minerale klei”. Enkele jaren lang voorzag de bekende firma Wedgewood De Chémant van de passende porseleinklei voor het maken van valse tanden. In de loop van de 19de eeuw werd het kunstgebit verbeterd qua pasvorm, structuur en materialen. Het porselein voor de tanden werd vervangen door eboniet, later door acrylaat en andere plastics.

(Bron informatie “kunstgebitten”: *Jack Challoner (red.), “1001 uitvindingen die onze wereld veranderd hebben”. Uitgeverij Librero, 2011*).

En wanneer ontstond de tandenborstel, vraag je je nu misschien af ? Omstreeks 1350 in Brugge en Dijon of pas rond 1500 in China, of pas in het begin van de 20ste eeuw? Doe een gok en lees het juiste antwoord onderaan deze rubriek! Nog zin in een gokje? Goed zo! Wanneer was er voor het eerst tandpasta ? Circa 5000 à 3000 voor Christus of in 1873? Lees ook het antwoord op deze vraag op het einde van deze rubriek.

.

HET “SPIRAALTJE” VIERT VIJFTIGSTE VERJAARDAG

Eigenlijk geldt voor het ‘spiraaltje’ (een belangrijk anticonceptiemiddel) wat voor veel andere uitvindingen geldt: het principe van een uitvinding is vaak ouder dan de eerste ‘toepassing’ ervan. Reeds in 1929 werd het spiraaltje (later bekend als IUD of ‘Intra-Uterine Device’) toegepast door een Duits gynaecoloog, Ernst Gräfenberg, maar het zat nog in zijn experimentele fase en werd tien jaar daarna (1939) verboden door de nazi’s, die van geen anticonceptiva wilden weten.

Pas in 1961 werd het IUD opnieuw actueel toen Jack Lippes (USA) een doeltreffend spiraaltje realiseerde. In 1962 werd het spiraalvorming plastic object, omwikkeld met haardunne koperdraad, op de markt gebracht onder de naam ‘Lippes Loop’. Spoedig werd het commercieel ingehaald door andere producenten van spiraaltjes, zoals Ortho en Organon. De Gentse universiteit (Studiecentrum EUREKA o.l.v. prof. Michel Thiery en dr. Harry Van der Pas leverde een stroom publicaties. “Het spiraaltje was veilig, zelfs veiliger dan de pil”, zo luidde het.

De reputatie van het spiraaltje kreeg een ferme dreun door het debacle van Dalkon Shield, een UID van de firma AH Robins. Talrijke vrouwen klaagden terecht over bloedingen en infecties. Pas nadat er 18 dodelijke slachtoffers vielen door hevige baarmoeder- en eileiderinfecties, werd Dalkon Shield in 1974 van de markt gehaald. De huidige modellen zijn, na perfectionering, uiteraard wel veilig en efficiënt...

Officieel is de katholieke kerk nog steeds tegen alle vormen van contraceptiva, uitzonderlijke omstandigheden uitgezonderd. De weerstand tegen het spiraaltje was in kerkelijke middens het ergst. Waarom, zult u zich afvragen. Simpelweg

omdat het spiraaltje de innesteling van een bevruchte eicel (een “levend organisme”) in de baarmoeder verhindert en dus in de buurt komt van... abortus, eveneens iets dat “des duivels” is in Vatikaanse en kerkelijke milieus, cfr. uitalingen van onze aartsbisschop Léonard.

China (éénkindpolitiek van onder Mao geldt in feite nog steeds) is het land waar het spiraaltje het meest werd en wordt gebruikt. In West-Europa is het spiraaltje opnieuw aan een opmars bezig. In België gebruikt heden 11 % vrouwen, die anticonceptiva nemen, het spiraaltje. (Bron: Vrij naar De Morgen van 29/10/2011, p. 49).

KWANTUMSPRONG IN KWANTUMMECHANICA

Bezocht: de tentoonstelling “**Brainstormen in Brussel – Honderd jaar Solvayraden voor Fysica**”, tot en met 21 december 2011 gratis te bekijken in het Paleis der Academieën, Hertogstr. 1, 1000 Brussel. Zie www.solvayinstitutes.be.

De dag van 29 oktober 2011 was een bijzondere verjaardag, want dan was het precies 100 jaar geleden dat in Hotel Métropole (De Brouckereplein) de 1ste Solvayraad werd gehouden. Deze raden, die nog steeds bestaan, zijn een idee geweest van de eminente Brusselse chemicus en industrieel Ernest Solvay. Hij had fortuin gemaakt met de uitvinding van het natriumcarbonaat in 1861, precies 150 jaar geleden. Dit sodazout kon gebruikt worden voor het maken van glas, zeep, papier, bepaalde textielproducten enz.

Solvay bracht in 1911 een hoop geleerden bij elkaar, niet van de minsten: Albert Einstein, Max Planck, Marie Curie en nog andere beroemdheden... Planck had toen net de basis gelegd voor de kwantumfysica en in 1911 had Ernest Rutherford het in zijn verhandeling over “het atoommodel” over een ‘kern’ en een ‘elektron’. Op de Solvayraad van 1921, tien jaar later, zou Rutherford daar nog ‘het neutron’ aan toevoegen. De eerste Solvayraad (1911) had dan ook als titel: “*La théorie du rayonnement et des quanta*”.

De tentoonstelling “**Brainstormen in Brussel – Honderd jaar Solvayraden voor Fysica**” begint bij “de zekerheden” van de 19de eeuwse fysica (Newton, Maxwell,...).

Daarna leggen de tentoonstellingscuratoren uit hoe “elektromagnetische straling van zwarte lichamen”, “lijnspectra van atomen” enz. aanleiding gaven tot de fysica van deeltjes, die inzicht gaf in de aard van straling en materie...

Vervolgens komen aan bod: toepassingen (van led-licht tot het CERN-lab voor elementaire deeltjes) waartoe de nieuwe fysica geleid heeft. Veel experimenten en simulaties verlevendigen deze unieke tentoonstelling. Zoals altijd bij dergelijk interessante manifestaties: de (vele) afwezigen hebben zwaar ongelijk. Zeer warm aanbevolen! (P.V., vrij naar BDW, nr. 1309, p. 19 en het tentoonstellingspersdossier)

DE MYSTERIES VAN MARS

Veertig jaar geleden, op 13 november 1971, bereikte de eerste ruimtesonde Mariner 9 de planeet Mars. De sonde stuurde 7329 foto's door en ontdekte onder meer "Olympus Mons" de hoogste berg van ons zonnestelsel en de Marinervallei met haar uitgedroogde rivierbeddingen... Vele expedities volgden, maar Mars gaf zijn geheimen niet gemakkelijk prijs. Tussen juli en september 1976 kwamen Viking 1 en 2 aan op Mars. Deze zorgden voor kleurenfoto's en stalen die na onderzoek geen levende organismen bevatten, een teleurstelling... Op 25 december 2003 kwam "Mars Express" aan op Mars en fotografeerde het hele Marsoppervlak. Men ontdekte oude sporen van water en ijs op Mars. Op 9 november jl. vertrok vanaf Baikonur (Kazachstan) een nieuwe Marsmissie (met de lancering van de Russische 'Phobos-Grunt' en de Chinese 'Yinghuo - 1'), klaar om de ultieme vraag te beantwoorden: is er leven op Mars? In 2016 en 2018 zal de lancering volgen van een landingsmodule met Mars-voertuig. Dit tuig (van het merk Rover) wordt heden gebouwd in Groot-Brittannië. De NASA stelt 2031 als streefdoel voor "de eerste mens op Mars". Maar kan de mens zo'n lange reis (men voorziet voor zo'n reis 520 dagen) wel aan? Blijkbaar wel, zo bleek nadat zes mannen anderhalf jaar (!!) in isolatie vastzaten in het kader van het "Mars500-project". Lees het dagboek van dit gezelschap op de website van het ESA. En lees over Mars (veel) meer in het leerzame en goed geïllustreerde katern "Wetenschap" van De Morgen van zaterdag 5 november 2011, p. 51 tot 55. (P.V.)

Onlangs, op 26 november 2011, vertrok een Europese raket met onderzoeksmateriaal naar Mars, die er in augustus 2012 een Marswagen zal neerlaten.

OPLOSSINGEN OVER DE OUDERDOM TANDPASTA EN TANDENBORSTELS...

De meningen over de ouderdom van deze zaken lopen nogal uiteen. De Egyptenaren van het predynastisch tijdperk (nog voor het begin van het 'Oude Rijk'), zeg maar vanaf omstreeks 5000 voor Christus, maakten wel al pasta's om hun tanden schoon te maken en hun adem te verfrissen. De 'tandpasta' werd gemaakt van mirre, puimsteen en de as van verbrande ossenhoeven, vermengd met (zeer fijn) gemalen eierschalen of oesterschelpen. De tanden werden met de vinger gepoetst!

Tandenborstels kwamen veel later op, neemt men aan. Een vroege Chinese encyclopedie uit 1498 vermeldt het bestaan van "korte harde borsteltjes om de tanden te reinigen", borsteltjes gemaakt uit halshaar van Siberische everzwijnen, borstels die voorzien waren van handvatjes uit dierenbot, zodat het poetsen vergemakkelijkt wordt. De eerste massaal geproduceerde, "moderne" tanden dateren echter uit de late 18de eeuw. De uitvinding staat op naam van de Engelse arts William Addis. De eerste tandenborstels uit nylon-haren verschenen kort voor de Tweede Wereldoorlog. Toen verscheen ook de eerste elektrische tandenborstel...

ONDER DE LEESLAMP

- Een selectie van bijdragen (boeken en tijdschriftartikels) over industrieel en wetenschappelijk erfgoed in België. Ook een beperkt aantal werken uit het buitenland, die vernieuwend zijn en algemene informatie bevatten die ook voor Vlaanderen – Brussel - België interessant is, worden opgenomen. De meeste bijdragen zijn recent, maar er worden ook een aantal oudere, nog niet eerder vermelde titels opgenomen. De eventuele commentaren bij de referenties staan in cursief. In de boekbesprekingen worden een (beperkt) aantal publicaties gecommenterd.

- We verwijzen verder naar de afleveringen van de bibliografie "Industrieel en Wetenschappelijk Erfgoed 1991-2006" samengesteld door Patrick Viaene (sedert 2007 door het Gentse MIAT), gepubliceerd in TIC (Tijdschrift Industriële Cultuur). Deze bibliografie werd tevens grotendeels digitaal ontsloten o.l.v. Patrick Viaene en –meer recentelijk- door MIAT-medewerkers : zie www.miat.be

Suggesties voor verdere aanvullingen op deze rubriek zijn welkom. U kan uw suggesties kwijt via E-mail. Stuur uw informatie hieromtrent door naar paiviaene@hotmail.com.

BIBLIOGRAFIE INDUSTRIEEL EN WETENSCHAPPELIJK ERFGOED IN BELGIË, EEN SELECTIE

Catalogue des balances et poids de précision pour chimistes,...

Becker's sons, Rotterdam 1896 + Supplément 1897

ANTONISSEN Geert, STROEYENS Karlien

Recente evoluties in de Vaartkom

In: Mozaiek, Stadsvernieuwing Leuven, jg. 7, nr. 2, juli 2011 (dit nummer is volledig gewijd aan "de Vaartkom in beweging" / Gratis te verkrijgen in het Stadskantoor naar het NMBS- station in Leuven).

BELEMANS Rob, JACOBS Marc, WALTERUS Jeroen, e.a., PRISMA

Analyses, visies, uitdagingen en kansen voor het cultureel erfgoed in Vlaanderen (2009-2011).

Brussel, (FARO) 2011. Uitgegeven als nummer 3 van jaargang 4 (2011) van FARO, Tijdschrift over het Cultureel Erfgoed.

BROUWBULLETIN van het Mout- en Brouwhuis de Snoek, Jg. 3 (2011), nr. 3.

Ontvang regelmatig op aanvraag dit digitaal bulletin, uitgebracht door Westhoek-Monumenten (o.l.v. Frank Becuwe) via een mail naar frank.becuwe@mino.de
Uitgever: Frank Becuwe, Clayhem Campagne, Wittepoortstraat 40, 8600 Keiem.

BUSSELS Stijn, VAN OOSTVELDT Bram

Vlecht den Gentschen zoon een duurzame eerekroon!

De inhuldiging van Lieven Bauwens' standbeeld en de beeldconstructie van een vaderlijke arbeidersvriend.

In : Brood & Rozen, 2011, nr. 1, p. 4-31.

BUYSE Lies, VELGHE Dominique

De vlasnijverheid in Zuid-West-Vlaanderen: synthese van een boeiend verhaal

In: TIC, jg. 28, deel 115, 3de trimester 2011, p. 3-25.

CAROLL John

Encyclopedie van tractoren

Utrecht, (Veltman uitgevers) 2009 (5de bijgewerkte druk). ISBN 978 90 5920 439 3 (*zie boekbespreking*).

CARON Bart

Niet de kers op de taart. Motieven en redenen van een kunst- en cultuurbeleid

Antwerpen / Kapellen, (Pelckmans) 2011.

CEUNEN Nathalie (red.), e.a.

Het landschap vertelt. Haspengouw & Voeren, de mens vormt zijn land

Kortesse - Leuven, (Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren – Centrum voor Agrarische Geschiedenis) 2011 (*zie boekbespreking*).

CONSTANDT Marc

Hier leg ik mijn tentje neer. Kampeertoerisme aan de kust tussen 1920 en 1970.

In: Brood en Rozen, 2011, nr. 2, p. 43 ev.

DANNIAU Fien

Batavia: van beluik tot universiteit

In: TIC, jg. 28, nr. 3 (deel 115), p. 31.

DECKERS Miet

Verhalen uit den brei

In: TIC, jg. 28, nr. 3 (deel 115), p. 33-39.

DE CONINCK Rik

Het archief van de Algemene Centrale van het ABVV

In : Brood & Rozen, 2011, nr. 1, p. 80-85.

DE HERDT René, MATON J., MICHILS V., VIANE Ronald

Van Kruidtuin tot Universitaire Plantentuin : historische sleutelmomenten

In: VIANE Ronald L., VANDENHEEDE Caroline, 200 jaar Plantentuin Gent.

Gent, (Universitaire Plantentuin Gent) 2000, p. 15 e.v.

DEMEY Anthony

Traditional Maritime Skills

In: Ruimschoots, driemaandelijks Nautisch tijdschrift, jg. 11, nr. 4, oktober tot december 2011, p. 23-24.

DIRIKEN Pierre

Geogids Borgloon.

Kortesse, (uitg. Georeto) 2002 (www.geogidsen.be).

DUWEL Alphonse

Kerkschip Sint-Jozef (te Antwerpen)

Van bunkerschip tijdens WO II tot apostolaat der schippers

In: Ruimschoots, driemaandelijks Nautisch tijdschrift, jg. 11, nr. 4, oktober tot december 2011, p.10-12.

GERMAIN Jean

Le patrimoine de l'entité d'Yvoir, entre Meuse et Bocq

Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2011. (Carnet du Patrimoine, nr. 88).

GEVAERT Louis

De hoefijzerkast van meester-smid Octaaf Bollaert uit Heusden

In: Heemkundig Nieuws, Driemaandelijks contactblad van de Heemkundige Kring De Oost-Oudburg, jg. 39, okt. 2011, nr. 4, p. 8-13.

HANET Jacques

Hoe de Gentse textielvennootschap UCO een wereldberoemd nieuw procédé (...) kon realiseren (...)

Destelbergen, (de auteur) 2011. *Adres auteur: Eenbeekstraat 34, 9070 Destelbergen. Verkrijgbaar o.m. in het MIAT te Gent.*

HOORENS Vera,

Een ketterse arts voor de heksen. Jan Wier (1515-1588), zie foto

Zie ook www.montanusbrugge.be

JORIS Freddy, BOULANGER Corinne

Ma Terre. Ils ont bâti des montagnes

Namur / Bruxelles, (Institut du Patrimoine Wallon / RTBF) 2011. (*derde deel in de succesrijke reeks "Ma Terre" over Waals erfgoed, vooral gewijd aan de mijnbouw en het mijnbouwerfgoed, terrils e.a. industriële landschappen*).

KAJDANSKI Dimitri

Péruwelz, ville frontalière

Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2011. (Carnet du Patrimoine, nr. 86).

LEMMENS Olivia

Neder-over-Heembeek. Expérience collective

In: Bruxelles en mouvements. Périodique par Inter-Environnement Bruxelles, nr. 250, september 2011, p. 3 ev (*zie bespreking hieronder*).

LOIPERDINGER Martin, VOGL-BIENEK Ludwig

Lichtspiele und sociale Frage. Screening the Poor 1888-1914

Frankfurt – Trier – München, (Deutsches Filminstitut-DIF, Universität Trier, Filmmuseum München) 2011 (www.screening-the-poor.uni-trier.de). (*Dubbele DVD-uitgave met begeleitend boekje, voorzien van Duits- en Engelstalige beschrijvingen van alle lanterna magica foto's en de filmfragment-beschrijvingen. Een unieke audiovisuele realisatie, verkrijgbaar in Bozar-shop, Ravenstein –in het Bozar-gebouw- te Brussel*).

LORD Tony

Spectrum drankenatlas. De wereld van het gedestilleerd

Utrecht – Antwerpen, (Uitgeverij Het spectrum) 1979. ISBN 90 274 8947 5 (*zie boekbespreking*).

MANTELEERS Willem, T/S Zénobe Gramme. Opleidingsschip van de marine zeilt reeds 50 jaar

In: Ruimschoots, driemaandelijks Nautisch tijdschrift, jg. 11, nr. 4, oktober tot december 2011, p.13-17.

MOOIJ Joke

Instrumenten, wetenschappen en samenleving - Geschiedenis van de instrumentenfabricage en -handel in Nederland 1840-1940

Proefschrift ter verkrijging van de graad van doctor aan de Katholieke Universiteit Brabant 1988

NYST Nathalie, GESCHE-KONING Nicole (eds.)

Le Réseau des musées de l'ULB. L'Université libre de Bruxelles et son patrimoine culturel

Brussel ULB 2010 (*zie bespreking*).

PAUWELS Dirk, Houthalen

"Kempisch leercentrum voor jonge mijnwerkers" beschermd als monument

In: Binnenkrant p. 4 ev. van M&L, jaargang 30, nr. 5, sept.okt. 2011.

POWELL Kenneth

The great builders

Londen, (Thames & Hudson) 2011. ISBN 978-0-500-25179-9 (*zie bespreking*).

RAPPE Guido

De zee van toen. Een historisch – economische verkenning van de zuidelijke Noordzee (1930-1980) uit de mond van Vlaamse vissers

Brugge, (Provincie West-Vlaanderen) 2008 (*zie bespreking*).

SEGRS Danny, DE MAEYER Philippe, ROZEK Joachim, DE WULF Alain, MATTHYS Mario, DE RIDDER Lucas

U bevindt zich hier.

Een blik op de geschiedenis van landmeter en cartograaf

Gent, (Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen) 2011. (in de reeks "Uit het wetenschappelijk verleden" nr. 6).

S.N.

De Nieuwpoortse visserij

Nieuwpoort, (VVV Nieuwpoort vzw) s.d. (*een ronduit schitterend recent verschenen fotoboek over zeevisserij, visveilingen en visverwerking, te koop voor 30 euro in het Nationaal visserijmuseum te Oostduinkerke*).

SMEETS Luc

Drie generaties jeneverstokers in Hasselt

Gent, (Snoeck) 2011. Kostprijs in museumshop: 28 €.

SMITS Filip, DIERYCK Maarten, e.a.

Het Eilandje – Stadsvernieuwing op weg naar een bruisende stadswijk aan het water

Antwerpen, (Autonom Gemeentebedrijf Stadsplanning Antwerpen) 2011. *Verkrijgbaar in de Stadswinkel-Antwerpen, Grote Markt*.

STADHOUDERS Karin

Steenfabrieken. Beelden van een veranderend landschap

Amsterdam (Stokerkade) 2011. ISBN 978-90-79156-092.

STROOBANTS Aimé

Gemalen en geplet

Dendermondse molens en maalterijen in de 19de en 20ste eeuw

Dendermonde, (Stad Dendermonde) 2005.

STROOBANTS Francis (red.)

Geïllustreerde encyclopedie van de Brabantse druiventeelt onder glas – 1865-2010

Bijdrage XXVIII tot de Geschiedenis van IJse, Lane- en Dijleland, De Beierij van IJse – Het glazen Dorp, 2010 (*zie bespreking*).

STRUBBE Benoit, VANSLEMBROECK Frieda

Vesche vis & nieuwe liefde. Een eeuw visersvrouwen

Brugge / Nieuwpoort (Provincie West-Vlaanderen en Stad Nieuwpoort) Wettelijk depot D2011/0248/24 (*DVD met verhalen van 20 vissersvrouwen en begeleidend boekje*).

TAVARES GOUVEIA Sara

De Bruxelles à la Méditerranée. Périple au cœur de l'intime. La nuit et le voyage de noces (1820-1930)

In : Les Cahiers de La Fonderie, nr. 44, november 2011, p. p.10-15 (*zie bespreking*).

TICCIH-online-Bulletin nr. 54, 4de kwartaal 2011. *Het TICCIH-Bulletin, vol informatie over wat in de wereld gebeurt op het vlak van behoud en herwaardering van het industrieel erfgoed verschijnt voortaan nog enkel online. Lees het Bulletin op <http://www.ticcih.org>*

TORDOIR Joseph, e.a.

Wavre, une ville au patrimoine méconnu

Namur, (Institut du Patrimoine Wallon & Cercle d'Histoire, d'Archéologie et de Généalogie de Wavre et du Brabant wallon) 2011. (Carnet du Patrimoine, nr. 87).

VAN ASSCHE Jo, BLOCK Thomas, VERSTRAETE Jan, JACOBS Sven, e.a.

Handboek voor Waterfrontontwikkeling in kleine en middelgrote steden

S.I., (ROI – Revitalisatie Oude Industriehavens / Interreg Vlaanderen Nederland) 2011 (*zie bespreking*).

VAN BELLE Jean-Louis

Le patrimoine de Braine-le-Château

Namur, (Institut du Patrimoine Wallon) 2011. (Carnet du Patrimoine, nr. 85).

VANBRUSSEL Emmanuel

Analyse: de hoogovens van Luik zijn niet efficiënt genoeg om nog langer mee te draaien. Oude fabrieken, nieuwe wereld

In : De Morgen van vrijdag 14 oktober 2011, p. 20.

Een interessante analyse, met uitleg over koud- en warmwalsen en de implacties van deze staalverwerkingsprocédés in situ. In dezelfde krant p. 19 : "Waalse regering schrijft Luik niet af" en op p. 23 de bijdrage van Pascal Verbeken: "Over het belang van de sluiting van Arcelor-Mittal. Woensdag (13 oktober 2011 nvdr.) werd het oude Wallonië begraven".

VAN DE POEL Jan

Recentie: Jaap Kloostermans & Jan Lucassen, Wereldverbeteraars

Vijf eeuwen sociale geschiedenis verzameld door het Internationaal Instituut voor sociale Geschiedenis. In: Brood & rozen, 2011, nr. 2, 84 ev.

VAN DE MAELE Romain John,

De vlijt stond in de lucht geschreven. De Aalsterse pers over rookhinder en luchtvervuiling van 1850 tot 1930

In: Brood & rozen, 2011, nr. 3, p. 32 ev.

VAN DE VELDE Wiliam

Honderd jaar verleiding: het verhaal van lingeriebedrijf Van de Velde

Tielt, (Lannoo) 2011

VAN DE VOORDE Evy

Koksijde. Tuinen van eeuwige rust. Inventaris van het funerair erfgoed.

Koksijde (Gemeente Koksijde) 2008.

VAN DYCK Fons e.a.

De dood is de allerbeste uitvinding van het leven

Steve Jobs (1955-2011). Schepper op aarde (...). Katern "Media-com" bij De Morgen van vrijdag 7 oktober 2011.

VAN DYCK Victor

Inventaris van de bestaande relictten van de steenbakkerijnijverheid in de Rupelstreek

14 maart 2008. Boom, (Samenwerkingsverband Rupelstreek) 2008.

VERHELST Jan

Fragmenten uit de ATEA geschiedenis

Herentals / Antwerpen (Vrienden van het ATEAmuseum) 2008.

VERMEULEN Nick

Schuco, de perfecte combinatie van originaliteit, esthetiek, kwaliteit en industrialisering

In: Bulletin van het Interbellum vzw, jg. 31 (2011), nr. 5, p. 11-27 (*uitgebreide en exclusieve bijdrage over het Duitse bedrijf Schuco, bekend voor de productie van o.m. metalen speelgoedauto's*).

WAUTIER Kristel, JONCKHEERE Alexander

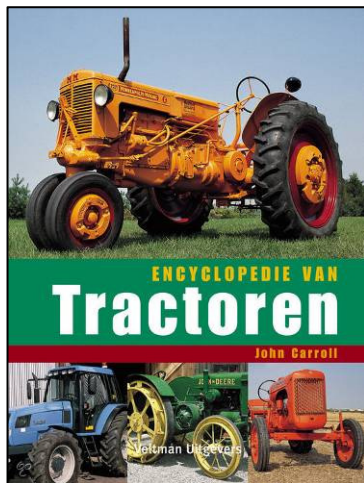
Micro Macro Mega. Collectie Ocsinberg, keerpunt in de geschiedenis van de microscopie.

Gent (Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen) 2009. (in de reeks "Uit het wetenschappelijk verleden" nr. 3)

BESPREKINGEN PUBLICATIES

CARROLL John, Encyclopedie van tractoren. Utrecht, (Veltman uitgevers) 2009 (5de bijgewerkte druk). ISBN 978 90 5920 439 3.

Foto uit www.bol.com/nl

Dit fraai en goed geïllustreerd boek valt uiteen in twee delen. Eerst komt de geschiedenis van de tractor (en zijn voorlopers) aan bod, gekaderd in de ontwikkelingsgeschiedenis van de landbouw. Het overzicht “van stoomkracht naar benzine-motoren”, waarin de overgang van stoomlocomobielen naar de eerste dieseltractoren verduidelijkt wordt, is waardevol. De start van de massaproductie van McCormick en Deering tractoren startte in de VS reeds voor de Eerste Wereldoorlog. De Fordson-tractoren (van Henry Ford) werden vanaf 1917 op grote schaal gebouwd. Ook de rol van Russische tractoren in de landbouwmechanisering in de Sovjetunie wordt behandeld. Pas vanaf 1932 verschenen de eerste tractoren uitgerust met grote, geribde luchtbanden (in rubber) op het veld. De belangrijke constructeurs en industriëlen uit de sector passeren vervolgens de revue: John Deere (1804-1886), Jerome Increase Case (1819-1891), Cyrus Hall McCormick (1809-1884), Daniel Best, Charles Henry Holt, Henry Ford (1863-1947), Adolphe Kégresse en Harry Ferguson.

Vanaf pagina 70 is er een volledig typologisch overzicht: maaidorsers, ploegmachines, tractoren voor wijnbouw, rupstractoren, legertractoren, 4 x 4 – tractoren, enz.

In deel 2 (p. 98-260) komen alle (alfabetisch geordende) merken van tractoren aan bod, met technische beschrijvingen van meer dan honderd tractoren. Te koop in de boekhandel voor 9,95 euro.

CEUNEN Nathalie (red.), e.a., Het landschap vertelt. Haspengouw & Voeren, de mens vormt zijn land. Kortesssem - Leuven, (Regionaal Landschap Haspengouw en Voeren – Centrum voor Agrarische Geschiedenis) 2011.

Dit zesdelig boekwerk, gebundeld in een foedraal, vonden we in de Toeristische Dienst in het Stadhuis van Sint-Truiden. Het bestaat uit vijf beknopte maar zeer

verzorgde en op dezelfde manier opgevatte brochures en één omvangrijk boek van 240 blz. De brochures –om daarmee te beginnen- zetten we op een rij:

1. “In Rijkhoven is het goed leven”;
2. “Over God, grenzen en het geven van namen in Widoöie”;
3. “Moeder, waarvan leven wij? Millen landbouwland”;
4. “Een industrie voor de landbouw in Borgloon”
5. “Stofwegen, spoorwegen en snelwegen in Brustem”.

De titels geven reeds aan waarop inhoudelijke accenten worden gelegd bij de

foto uit www.rlh.be

toelichting van de economische en landschappelijke geschiedenis van de vijf betreffende dorpen. In het eigenlijke boek komen dezelfde inhoudelijke componenten voor, maar in veel grondiger vorm, startend met een hoofdstuk over “het goede leven in Haspengouw” (omtrent de economische en sociale geschiedenis van de streek). Daarna komt de ontwikkeling van het vervoer en de wegen aan bod, gevolgd door een deel over de kenmerken en de specifieke ontwikkeling van de Haspengouwse landbouw en de landbouwindustrie (maalderijen, brouwerijen, suikerbietenteelt, fruitteelt en fruitverwerking tot sappen en stropen, enz). Het laatste deel is gewijd aan de historische toponymie van de regio. Meer weten, kijk dan op www.rlh.be en luister naar korte getuigenissen over het onderwerp.

Het onderzoek en het boek werden gerealiseerd in het kader van het Europees programma voor plattelandsontwikkeling LEADER onder de maatregel “Erfgoedzorg en regionale identiteit – lokale erfgoedbeleving. De rijke cultuurhistorie van Haspengouw en Voeren wordt verhaald in woord en beeld, niet beperkt tot unieke fotobeelden maar ook met oude en nieuwe fotografische kaarten, schetsen van landschapsprofielen, grafieken en statistieken. Het boek is prachtig uitgegeven en zeer aantrekkelijke uitgave, behorend tot de allerfraaiste publicaties van het laatste decennium, handelend over rurale landschappen, landbouw- en agro-industrieel erfgoed in Vlaanderen. Voor de prijs moet je de aankoop niet laten: 20,00 euro. Zeer warm aanbevolen! (P.V.)

LEMMENS Olivia, Neder-over-Heembeek. Expérience collective. In: Bruxelles en mouvements. Périodique par Inter-Environnement Bruxelles, nr. 250, september 2011, p. 3 e.v.

Het tijdschrift "Bruxelles en Mouvements", aflevering 250, is (bijna) volledig gewijd aan de Brusselse haven – deelgemeente Neder-over-Heembeek. We vestigen ook uw aandacht op de uitgave "PLOUF" van oktober-december 2011, ondertiteld "un pavé dans le canal". Ook dat (gratis) tijdschriftnummer (dat meegeleverd werd met Bruxelles en Mouvements, nr. 250) is volledig gewijd aan de Brusselse kanaalzone, zijn erfgoed en potenties (met een o.m. mooie bijdrage over het waanzinnige shoppingcentrum-project op de site Godin aan de Werkuizenkaai, het dossier "Havenlaan" en andere 'militante' bijdragen). Zie ook websites www.ieb.be en www.bruxellesfabriques.be en ontdek de Brusselse strijd voor leefbare havenwijken van onderuit.

LORD Tony, Spectrum drankenatlas. De wereld van het gedestilleerd. Utrecht – Antwerpen, (Uitgeverij Het spectrum) 1979. ISBN 90 274 8947 5.

Dit 'oude' boekwerk, onlangs op de kop getikt door ondergetekende op een rommelmarkt, blijft na bijna dertig jaar een waardevol referentiewerk over zowat alle distillatietechnieken en over de mondiaal vertakte wereld van "sterke dranken". Grondstoffen, geschiedenis van productie en consumptie komen aan bod in het eerste hoofdstuk. Daarna wordt, met ontelbare illustraties ingezoomd op diverse landen en hun typische sterke dranken: Frankrijk (cognac, armagnac, eau-de-vie, anis, pastis, absint...), Italië (o.m. vermut en grappa), Spanje en Portugal (sherry, aguardiente, ponche, madeira...), Duitsland (korn, weinbrand, wacholder), Oost-Europa en Scandinavië (diverse vodka-variëteiten en akwavit), Groot-Brittannië (whisky en diverse soorten gins), USA en Canada (seagram, bourbon, whiskey...), Midden- en Zuid-Amerika (rum, tequila, ...), het Verre Oosten, Zuid-Afrika, enzovoort.

Uniek aan dit boek zijn de overzichtelijke en van helde tekeningen voorziene schema's, waarin de productiestadia van veel der genoemde dranken worden uitgelegd. Ook de cartografie met opgave van waar precies alle genoemde dranken gemaakt worden is verzorgd. Het boek is niet meer te koop maar is nog steeds te vinden in de betere openbare bibliotheek... en soms in tweedehandsboekwinkels, zo bleek, ook soms op sommige rommelmarkten! (P.V.)

Foto uit www.bobbo.be

NYST Nathalie, GESCHÉ-KONING Nicole (éds.) Le Réseau des Musées de l'ULB, L'Université libre de Bruxelles et son patrimoine culturelle Brussel, (ULB) 2010.

De musea van de ULB (Université Libre de Bruxelles) zijn talrijk en sterk vertakt. De voorliggende publicatie brengt ze allemaal in beeld en geeft een mooi overzicht van hoe deze universitaire collecties (roerend erfgoed) gegroeid zijn. Voor elk museum worden een paar topstukken beschreven. Verder beschrijft de publicatie verzamelingen, waarvan het voortbestaan is bedreigd. Ook de universitaire onderzoekscentra en het ontroerend erfgoed van de ULB komt op het eind van het boek aan bod.

Praktische gegevens: ISBN 978-2-8052-0034-2.

Prijs (incl. port): 22 €. Bestelling: stort 22 € op rekening 210-0429400-33 van de ULB, Franklin Rooseveltlaan 50, 1050 Brussel (IBAN: BE79 + rekeningnummer / BIC Code: GEBABEBB) met vermelding "BRO 184000000 – Livre Réseau Musées ULB". (P.V.)

Foto: www.ulb.ac.be

POWELL Kenneth, The great builders. Londen, (Thames & Hudson) 2011. ISBN 978-0-500-25179-9.

Dit boek biedt een magistraal overzicht over de ontwikkeling van de bouwtechnieken vanaf de middeleeuwen tot vandaag. Deel 1 "Pioneers of structure" belicht het werk van o.m. Filippo Brunelleschi (1377-1447), de Ottomaanse architect Sinan (1494-1588), architect ingenieur Christopher Wren (1632-1723), Vauban (1633-1707). Deel 2 "The age of iron" brengt Thomas Telford (1757-1834), James Bogardus (1800-1874) als uitvinder van ijzeren gebouwen en Joseph Paxton (1803-1865) op het voorplan. Ook de verdiensten van o.m. Victor Baltard (1805-1875), ingenieur I.K. Brunel (1806-1859), Eugène-Emmanuel Viollet-le-Duc (1814-1879) en John Fowler (uitvinder van de 'urban railways') komen aan bod. Deel 3 handelt over staal en beton, zoals toegepast door William Le Baron Jenney (eerste hoge staalconstructies in Chicago), G. Eiffel, F. Hennebique (1842-1921, uitvinder van gewapend beton) en veel andere 20ste eeuwse ingenieurs en architecten. Deel 4 "New visions" belicht tenslotte het pionierswerk van o.m. de ingenieurs R. Buckminster Fuller (1895-1983), Ove Arup (1895-1988), Jean Prouvé (1901-1984), Frei Otto (geboren 1925), Norman Foster (geboren 1935) en de vrij onbekende Kengo Kuma (geboren 1954). Van elk figuur is een bibliografie opgenomen. Een handige index geeft een meerwaarde aan dit boeiend en goed geïllustreerd overzichtswerk. (P.V.)

RAPPE Guido

De zee van toen. Een historisch – economische verkenning van de zuidelijke Noordzee (1930-1980) uit de mond van Vlaamse vissers. Brugge, (Provincie West-Vlaanderen) 2008.

Foto www.sincfala.be

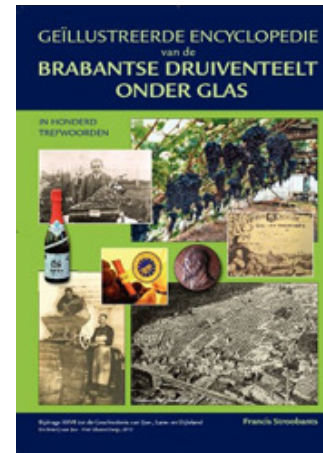
Guido Rappé van het “Provinciaal Ankerpunt Kust” realiseerde met “De Zee van Toen” een in veel opzichten uniek kijk- en leesboek. Het thematisch opgebouwd boek (460 bladzijden dik!) combineert archief-onderzoek omtrent historische ecologie en exploreert economische en sociale aspecten van de klassieke zeevisserij (1930-1980) met het relaas van stuk voor stuk unieke mondelinge getuigenissen. Tegelijk wordt de tijdlijn doorgetrokken tot op vandaag (cfr. de interessante statistieken en andere gegevens over de visserij van nu).

De meest uiteenlopende deelonderwerpen krijgen een plaats in dit unieke boek, waaronder de historie van de Vlaamse zeevisserij met zeil- en stoomschepen (en met mototrailers), de scheepsuitrusting, de visserijtechnieken, de zuidelijke Noordzee als landschap als leefmilieu, de ontwikkeling van de plaatsbepaling op zee, de evolutie van de visbestanden per vissoort en de veranderende appreciatie ten aanzien van de diverse vissoorten, de visverkoop en visverwerking... Ook aspecten die zelden behandeld worden, krijgen aandacht, van “visziekten en parasieten” tot de opleiding van de vissers.

Het merkwaardig boek (o.i. enig minpunt dat een deel van de foto's te klein werd afgedrukt) wordt afgerond met een interessant glossarium, een lijst van de vissers waarvan getuigenissen opgenomen werden, opgave van bronnen, een bibliografie en algemene index.

Warm aanbevolen door SIWE. Verkrijgbaar tegen de bescheiden prijs van 20 euro, o.m. in de shop van het Nationaal Visserijmuseum te Oostduinkerke).

STROOBANTS Francis (red.), Geïllustreerde encyclopedie van de Brabantse druiventeelt onder glas – 1865-2010. Bijdrage XXVIII tot de Geschiedenis van IJse, Lane- en Dijleland, De Beierij van IJse – Het glazen Dorp, 2010

Via een aantal bewoners van serristenvilla's te Hoeilaart en contact met de heer Francis Stroobants, auteur van het boek, kwamen we in het bezit van deze monumentale en voortreffelijk geïllustreerde publicatie (384 bladzijden) over de Brabantse druiventeelt onder glas. Na een inleiding door Ludo Royen, voorzitter van de Nationale Boomgaardenstichting, een uitgebreide bibliografie en opgave van bronnen start het eigenlijke boek. Dit is als encyclopedie opgevat en behandelt dus met trefwoorden, alfabetisch gerangschikt, talloze deelonderwerpen en aspecten van de Brabantse druiventeelt. Maar in tegenstelling tot veel andere encyclopedieën, blijft het werk leesbaar als een handboek, vermits op een intelligente manier en op logische wijze de deelonderwerpen in min of meer gegroepeerde slagorde elkaar opvolgen: “Aanzetten tot geschiedschrijving van de tafeldruif” (p. 25-28), wat verder gevolgd door “Beroepsopleiding en beroepsvervolmaking” en “Beroepsverenigingen” (p. 39-58), “Constructie van een serre” (p. 66-73), en zo verder tot de laatste letter van het alfabet met “Wijn- en wijnbouw” (p. 360-369), “Zegspersonen”, “Ziekten en ziektebestrijding” en “Zonne-energie” (waarbij in een handige trefwoordenlijst verwezen wordt naar waar bijkomende informatie voorkomt in het boek).

Geen enkel aspect van de druiventeelt en haar geschiedenis wordt vergeten. Wij noemen hier slechts enkele onderwerpen: de druivenfeesten en –tentoonstellingen, de druivenhandel, onderteelten, onderzoekscentra (en provinciale instellingen), politiek- en beleidsmaatregelen, de gebroeders Sohie (die aan de bakermat stonden van de Brabantse druiventeelt), de stoomtram Groenendaal-Overijse (transport van producten en werknemers), vaktijdschriften, verwarmings-systemen voor de serres, enzovoort. Zeer ingenieus en passend is ook het deel dat handelt over de druiven en druiventeelt, voorgesteld in diverse soorten kunstwerken (p. 189-214). Het boek wordt afgerond met prachtige luchtfoto's en artistieke foto's (een kunstbijdrage door Chris Debrouwer).

Geen enkel aspect van de druiventeelt en haar geschiedenis wordt vergeten. Wij noemen hier slechts enkele onderwerpen: de druivenfeesten en –tentoonstellingen, de druivenhandel, onderteelten, onderzoekscentra (en provinciale instellingen), politiek- en beleidsmaatregelen, de gebroeders Sohie (die aan de bakermat stonden van de Brabantse druiventeelt), de stoomtram Groenendaal-Overijse (transport van producten en werknemers), vaktijdschriften, verwarmings-systemen voor de serres, enzovoort. Zeer ingenieus en passend is ook het deel dat handelt over de druiven en druiventeelt, voorgesteld in diverse soorten kunstwerken (p. 189-214). Het boek wordt afgerond met prachtige luchtfoto's en artistieke foto's (een kunstbijdrage door Chris Debrouwer).

Praktische gegevens in verband met de publicatie: Wettelijk Depot: D-2010/8127/1 - ISBN: 90-80 39 46-3. Contactadres auteur: Vronenberglaan 21, 3090 Overijse. Tel.: 02/305.90.53. Zeer warm aanbevolen ! (P.V.)

Foto uit www.cagnet.be/nieuwsbrief/mei_2011

TAVARES GOUVEIA Sara, De Bruxelles à la Méditerranée. Périple au cœur de l'intime. La nuit et le voyage de noces (1820-1930). In : Les Cahiers de La Fonderie, nr. 44, november 2011, p. p.10-15.

Dit artikel over de gebruiken bij de eerste huwelijksnacht en over het verschijnsel –vanaf het begin van de industriële periode- van huwelijksreizen, vormt de opener van een reeks bijdragen over de geschiedenis (en actuele toestand) van het intiem leven (en vooral over de prostitutie) te Brussel. De prostitutie is een verschijnsel, eigen aan grote steden maar is eigenlijk van alle tijden. Het Cahier 44 van “Les Cahiers de La Fonderie” draagt als titel “Carré Blanc. Pratiques de l'intime à Bruxelles”. De tweede bijdrage van het Cahier (door Lauro Di Spurio) handelt het over de repressie van bepaalde dansen en danspraktijken in het kader van de burgerlijke opvoeding (periode 1945-1965). Verder schreef Cédric Piechowski een bijdrage over de mannelijke voorstellingen in beelden, posters, medailles en foto's, die tot de rijke verzameling behoren van La Fonderie. Het Cahier vervolgt met “De repressie van de clandestiene prostitutie te Brussel (1870-1886)”. Niets aan duidelijkheid ontbrekende affiches en traktaten waar-schuwden de burgers voor de excessen en de gevaren, verbonden aan de prostitutie! Aurore François schreef de daarop volgende bijdrage, handelend over de opvang in privé-instellingen (en soms ook over de opsluiting) van “gevallen, jeugdige vrouwen”, meer bepaald in de periode 1912-1950.

In het voorlaatste deel van het Cahier komt de geschiedenis van de homoseksualiteit te Brussel aan bod. Het getuigt van moed om daarna ook nog het hele scala van de hedendaagse prostitutie in woord en beeld te proberen brengen (in bijdragen van Isabelle Jaramillo, Koessan Gabiam en Cédric Piechowski), onder andere ook over de houding van de overheid en de politie tegenover deze praktijken (Sylvie Lefèbvre en Pascal Majérus). Laatstgenoemde werd recentelijk aangesteld als nieuwe conservator van La Fonderie.

Zoals steeds is ook dit omvangrijk Cahier (82 blz.) van La Fonderie samengesteld op basis van intensieve wetenschappelijke research, met veel zorg en met passende illustraties. Het is wat SIWE betreft een echte aanrader over een weinig besproken en donker facet ons “immaterieel erfgoed”. Te koop à 12 euro in La Fonderie, Ransfortstraat 27 te 1080 Molenbeek-Brussel en in de betere Brusselse boekhandel. U kan zich ook abonneren op deze periodiek. Zie www.lafonderie.be

VAN ASSCHE Jo, BLOCK Thomas, VERSTRAETE Jan (eindred.), JACOBS Sven (projectleider), e.a., Handboek voor Waterfrontontwikkeling in kleine en middelgrote steden. S.I., (ROI – Revitalisatie Oude Industriehavens / Interreg Vlaanderen Nederland) 2011.

Deze erg verzorgde en originele publicatie (met bijhorende DVD), uitgedeeld aan de deelnemers, waaronder ondertekende, aan het ROI - slotevenement in “De Centrale” te Gent op 6 oktober 2011, is het resultaat van het INTERREG-project ROI (2006-2011), voluit “Revitalisatie Oude Industriehavens”, gefocust op het evalueren en stimuleren van de aanpak van stedelijke vernieuwing in oude havenzones. Overleg, samenwerking en uitwisseling van informatie en strategieën tussen verschillende steden met zeehavens of binnenhavens stonden centraal.

Volgende steden verleenden hun medewerking en waren rechtstreeks betrokken: Gent, Roermond, Leuven, Antwerpen, Vlissingen, Hasselt, Oostende en Tilburg. Een schema op blz. 13 van het boek brengt de kerninformatie samen. Elke stad voert of voerde een pilootproject, waarvan het beoogde doel, de voorbereiding, het proces en uiteraard ook de uitvoering van nut en relevant was voor elke andere stad en hun stadsbesturen: de “Oude Dokken” (Handelsdok, Houtdok) te Gent, de omgeving “Vaartkom” te Leuven, het “Scheldekwartier” te Vlissingen, de “Blauwe Boulevard” te Hasselt, de “Piushaven” te Tilburg, het “Eilandje” te Antwerpen, de “Nieuwe Stad aan het Water” (aan de Maas) te Roermond en de “Churchillkaai” te Oostende.

Voor elk van de genoemde pilootprojecten (blz. 17 ev.) worden kengetallen en basisgegevens geleverd. In elk van de projecten staan in meer of mindere mate het behoud van industrieel erfgoed, herwaardering van de havenkwaliteiten, de inplanting van nieuwe woningen of andere functies voorop, met “verhoogde stedelijke levens kwaliteit” als doel: aantrekkelijke waterfronten, wateractiviteiten, enz. Jammer is dat bij de beschrijving (ook in het hoofdstuk “Risicomanagement”, blz. 70 ev.) voor Leuven en de Leuvense Vaartkom de beschermde Molens van Orshoven onvermeld bleven, hoewel bij een inleidende voordracht door de SIWE-voorzitter voor de projectdeelnemers (tijdens de beginfase van het ROI-project) over herbestemming van industrieel en havenerfgoed wél op de uitzonderlijke kwaliteiten en potenties van dit complex gewezen werd. Ook jammer is dat bij (mooie) kleurfoto's van de oude havens geen onderschriften voorkomen (met aanduiding van in welke steden de foto's genomen werden).

Toch is deze publicatie erg verdienstelijk, in het bijzonder met het nauwgezet beschrijven van de gevoerde strategieën en de waardevolle aanbevelingen naar

beleidsvoerders in dat verband (o.m. in hoofdstuk 7, blz. 84 ev. & in hoofdstuk 8, blz. 102 ev.). Dit discours richt zich naar de diverse overheidsniveaus en naar de private partners, die bij de revitalisatie operaties in Vlaanderen en Nederland betrokken waren, zijn en zullen zijn. Het ROI-project dient vanaf nu zeker als inspiratiebron richting duurzaamheid, in het bijzonder bij de afwerking van de pilootprojecten, bij de uitvoering en de aanpak van revitalisatie-operaties in oude havens in de toekomst. Warm aanbevolen! (P.V.)

INHOUD

Voorwoord.....	2
Verslag van enkele recente activiteiten...	5
Komende activiteiten.....	13
Oproepen.....	16
Erfgoednieuws uit de regio's.....	18
Internationaal nieuws.....	41
Uitvindingen en uitvinders.....	40
Onder de leeslamp	44
Besprekingen publicaties.....	55

HOE LID WORDEN VAN SIWE VZW ?

Door uw bijdrage (bedragen : zie onder) te storten op rekening 001-3088106-90 van SIWE vzw, Kluisdelle 12, 3010 Kessel-Lo (IBAN : BE 34 00 13 0881 0690 – BIC : GEBABEBB)

Lidmaatschapbijdrage 2012:

BELGIË

Sympathiserend lid : 20 €
Vereniging : 30 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €

BUITENLAND

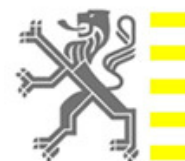
Sympathiserend lid : 30 €
Vereniging : 40 €
Steunend lid, bedrijf : 50 €

SIWE vzw is aangesloten bij

vzw Forum voor
ERFGOEDVERENIGINGEN

Met de steun van de Vlaamse Gemeenschap en

België-Belgique
P.B. - P.P.
BC 1680

Afgifttekantoor: BIERBEEK
Erkenningsnr.: P209286

Afzender: SIWE v.z.w.
Stapelhuisstraat 15
3000 LEUVEN